

Lapsiystävällistä kaupunkia rakentamassa

Turun kaupungin lasten ja nuorten
hyvinvointisuunnitelma 2020–2023

Sisällys

1. Työkalut lapsiystävälliseen kaupunkiin.....	3
2. Perusta hyvinvoinnille	6
3. Lapsiystävällinen kaupunki rakennetaan yhdessä.....	11
4. Under construction.....	13
5. Työsuunnitelma tulevaisuuteen.....	16
6. Rakennuspiirustukset liitteenä	22

**Lasten ja nuorten
hyvinvointisuunnitelman avulla
ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten,
nuorten ja perheiden hyvinvointityötä
Turussa.**

**Kyseessä on sekä strateginen asiakirja
että konkreettisia toimenpiteitä ja
tavoitteita sisältävä suunnitelma.**

1. Työkalut lapsiystävälliseen kaupunkiin

Turkulaiset lapset ja nuoret voivat tilastojen ja tutkimusten valossa pääosin hyvin. Eivät kuitenkaan kaikki. Osalle on kasautunut hyvinvointia vaarantavia tekijöitä. Lisäksi hyvinvoinnissa on alueellisia eroja, mikä tulee huomioida palvelujen kohdentamisessa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä Turussa. Kyseessä on sekä strateginen asiakirja että konkreettisia toimenpiteitä ja tavoitteita sisältävä suunnitelma. Kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelman. Ohjelman seuranta kytketään osaksi kaupungin strategian ja talouden seurannan vuosikelloa. Ohjelman etenemisestä raportoidaan kaupunginhallitukselle suunnitelmakauden puolivälissä ja sen lopussa. Raportoinnista vastaa Hyvinvoinnin ohjausryhmän alainen Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä yhdessä konsernihallinnon kanssa. Toimialat vastaavat osaltaan tarvittavien tietojen toimittamisesta raportointia varten.

Suunnitelmassa tarkastellaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin nykytilaa ja heille tarjottavia palveluita. Tämän lisäksi tuodaan esiin suunnitellut toimenpiteet hyvinvoinnin kehittämiseksi ja kasvattamiseksi.

Turun kaupunki haluaa olla lapsiystävällinen sekä houkutteleva kaupunki perheen perustamisen näkökulmasta. Turku toteuttaa Suomen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -toimintamallia. Turku on valinnut erityisiksi painopisteikseen lapsen oikeuksien ja lasten osallisuuden tunnetuksi tekemisen ja edistämisen. Suomen UNICEF on myöntänyt Turulle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen.

Turun kaupunkistrategia (<http://www.turku.fi/2029>) vuoteen 2029 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 23.6.2014 § 110. Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös strategiset ohjelmat, Hyvinvointi ja aktiivisuus sekä Kilpailukyky ja kestävä kasvu. Kaupunkistrategiassa ja ohjelmissa on lukuisia tavoitteita, joita toteutetaan neljällä tavalla:

1. sopimusohjauksella, jossa yhdistyy toiminnan ja talouden suunnittelu toimialoilla
2. toteuttamalla kehittämishankkeita kaupungin yhtenäisen kehittämisen ohjausmallin mukaisesti
3. parantamalla viestintää ja lisäämällä osallisuutta ja
4. parantamalla johtamista ja seurantaa

Strategiassa kaupungin organisaatio sitoutuu kolmeen toimintalupaukseen:

1. asukas- ja asiakaslähtöisyys
2. vastuullisuus ja suvaitsevaisuus
3. uudistaminen ja yhteistyö

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on huomioitu muut 0-29 -vuotiaiden ikäryhmää koskevat, jo voimassaolevat erillishjelmat ja laajat kehittämishankkeet. Tämän ikäryhmän kannalta keskeinen toimenpideohjelma on valtuuston 1/2019 hyväksymä toimialarajat ylittävä syrjäytymisen ja alueellisen eriytymisen ehkäisyn toimenpideohjelma, jolla parannetaan kaupungin asuinalueiden välisen tasa-arvon toteutumista. Painopisteenä ohjelmassa on 15-29 vuotiaiden syrjäytymisen ehkäisyn ja sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen edistämiseen tähtäävät toimenpiteet. Nuorten aikuisten osalta kouluttautumista ja työllistymistä tukee myös nuorisotakuu visio ja vuonna 2021 käynnistyvä nuoriakin työnhakijoita koskeva työllisyyden kuntakokeilu.

Turun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa esitetään kaupunkistrategian sekä strategisten ohjelmien mukaisissa raameissa ja viitekehyksessä Turun kaupungin tavoitteet lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä palvelujen kehittämiseksi vuosille 2020–2023. Tarkastelu ulottuu nuorisolain mukaisesti 29 ikävuoteen saakka. Suunnitelma täyttää lastensuojelulain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja nuorisolain vaatimukset. Suunnitelmaa on valmistellut poikkihallinnollinen lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä. Valmistelun aikana asukkailla oli mahdollisuus kommentoida suunnitelman luonnosta ja suunnitelman toimenpiteitä päivitettiin asukkaiden huomioiden pohjalta. Lisäksi suunnitelmaa täydennettiin kaupunginhallituksen toiveiden ja nuorisovaltuuston lausunnon pohjalta.

Suunnitelma toimeenpannaan yhdessä turkulaisten lasten ja nuorten kanssa. Suunnitelma sisältää kohtaamiseen ja toimintakulttuurin muutokseen liittyviä toimenpiteitä, joiden onnistumista arvioidaan yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Nuorisovaltuusto otetaan mukaan suunnitelman toimeenpanoon ja siltä pyydetään edustajat suunnitelman etenemisen arviointiin.

Vanhemmuuden tukeminen on avainasemassa hyvinvoinnin edistämisessä

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisessä asemassa on vanhemmuuden tukeminen. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan. Lapsi kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Lapset ja nuoret tarvitsevat huolenpitoa, rakkautta, aikuisen aikaa, toiminta- ja oppimismahdollisuuksia sekä kavereita ja ystäviä. Kehityksen eri vaiheissa vuorovaikutuksen määrä ja laatu sekä toiminnan tarpeet vaihtelevat. Lapsen tarpeiden havaitseminen edellyttää lapsen kanssa olemista, elämistä ja hänen kuuntelemistaan. Vanhemmat ja muut läheiset aikuiset sekä ikätoverit muodostavat henkisen ympäristön, jossa lapsi ja nuori kasvaa yksilölliseksi yhteisön jäseneksi henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vanhemmat puolestaan tarvitsevat ympäröivän yhteisön tukea vanhemmuuteensa. Vanhemmuus muodostuu lapsen huolenpitoa koskevasta tietämyksestä, oikeista vanhemmuuden asenteista ja riittävästä kasvatustaidoista. Oleellista on vanhempien keskinäinen yhteistyö ja -ymmärrys. Puuttuvan vanhemmuuden voi lapselle korvata mahdollisimman pysyvä, turvallinen aikuinen.

Vanhemmuutta tukemalla luodaan edellytyksiä perheiden itsenäiselle selviämiselle ja ehkäistään ongelmien kasautumista ja muuttumista vaikeammaksi. Perhe kokonaisuutena ja vanhemmuus huomioidaan kaikissa palveluiden järjestämisessä.

Lapset ja nuoret kasvavat samaan yhteiskuntaan yksilöllisistä eroista riippumatta. Turussa kulttuuritaustasta, vammaisuudesta tai elämäolosuhteista johtuvat erityistarpeet otetaan huomioon hoidossa, kasvatuksessa, opetuksessa ja harrastuksissa. Lasta ja nuorta tuetaan omissa kehitysympäristöissä; kotona, päivähoitossa tai koulussa sekä koululaisten aamupäivä- ja iltapäivätoiminnassa aina, kun se on mahdollista. Erillistä, esimerkiksi vammaisille suunnattua toimintaa, järjestetään vain silloin, jos tukea ei voida riittävästi tarjota normaalipalvelussa. Erityistarpeiden huomioon ottaminen vaatii osaamista opettajilta ja ohjaajilta.

Maahanmuuttajataustaiset lapset saavat palvelunsa normaalipalveluissa rinnan suomalaisten lasten kanssa. Suomen kielen ja oman äidinkielen oppiminen ovat avain jatkokoulutukseen ja työelämään. Eriytyisen vaikeassa asemassa peruskoulun päättymisen jälkeen ovat Suomeen tulevat nuoret, joilla ei ole jatko-opintojen edellyttämää kielitaitoa. Turussa on vahvaa monikulttuurisuus- ja koulutusosaamista, jota on syytä edelleen vahvistaa. Varsinkin seksuaali- ja tasa-arvokasvatuksen merkitys korostuu maahanmuuttajaperheiden kohdalla.

Turvallisuudella on suuri merkitys hyvinvoinnin tekijänä. Fyysisen ympäristön turvallisuuden ohella haasteena on mediaympäristön turvallisuus. Kodin, päivähoiton, koulun ja kirjaston tehtävänä on tukea lapsia ja nuoria hyödyntämään mediataitojaan ikäkaudelleen sopivalla tavalla ja tarvittaessa asettaa rajoja. Viranomaiset ovat jalkautuneet omalta osaltaan sosiaaliseen mediaan. Edelleen on tärkeää jalkautua myös kadulle ja nuorten suosimiin ympäristöihin.

Turun kaupungin lasten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten arvioiden mukaan vanhemmat osaavat nykyään hyvin ja aikaisessa vaiheessa hakea apua varsinkin pienten lasten ongelmiin ja vanhempien huolenaiheisiin. Toisaalta ammattilaiset arvioivat, että vanhemmuus on ”hukassa” monella ja perheiden ongelmat ovat keskimäärin aiempaa monimutkaisempia ja vaikeita. THL:n tekemässä Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointitutkimuksessa 2018¹ lastenneuvolan terveydenhoitajien mukaan kaksi kolmasosaa nelivuotiaiden lasten perheistä tarvitsi lisätukea, yleisimmin vanhempien jaksamisen ja lapsen ikätasoisien kehityksen vuoksi. Myös lähes kaikki vanhemmat kaipasivat apua lapsiperhepalveluiden ammattilaisilta, mutta eivät välttämättä kertoneet sitä heille. Lapseen liittyvä tuen tarve ilmaistiin lähes aina, kun taas vanhempaan tai parisuhteeseen liittyvä tuen tarve jätettiin useammin kertomatta. Muita useammin tuen tarpeen jättivät kertomatta vanhemmat, joilla oli jaksamisen haasteita, kuten masennusoireilua, yksinäisyyttä ja huolta jaksamisesta vanhempana.

Lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia tukevat palvelut

Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat palvelut koostuvat perheille suunnatuista vanhemmuutta vahvistavista palveluista, vapaa-aikaan kannustavista palveluista, sosiaali- ja terveysterveystoimista

¹ <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

sekä työllistymistä ja opiskelua tukevista palveluista. Palveluiden tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä antaa nuorelle edellytykset tasapainoiseen elämään. Hyvinvointia ja aktiivista elämäntapaa edistävät myös ympäristötoimialan palvelut kuten myös järjestöjen, seurakunnan ja muiden kaupungissa toimivien toimijoiden palvelut.

Peruspalveluissa ehkäisevää työtä ovat äitiys- ja lastenneuvolan ja sitä tukevan Torin Kulman, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, muun terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön antama tuki. Kasvatus- ja perheneuvolan työ on usein luonteeltaan ehkäisevää. Varhaisen tuen palveluilla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta.

Oppilashuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää yhteisön hyvinvointia. Oppilashuollon tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Oppilashuollolla tarkoitetaan psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä kouluterveydenhuollon palveluja. Esiopetuksen oppilashuollossa terveydenhoitajapalvelut toteutuvat neuvoloissa. Oppilashuoltoa toteutetaan sivistystoimialan ja hyvinvointitoimialan monialaisena yhteistyönä. Yhteistyötä tehdään tiiviisti lasten, nuorten ja heidän huoltajiensa kanssa sekä tarvittaessa muiden tahojen kanssa. Oppilashuolto järjestetään yhteisöllisenä oppilashuoltona ja yksilökohtaisena oppilashuoltona.

Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetuksen ja kouluyhteisön sekä lapsi- ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetuksen ja koulun toimintaympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.

Turun kaupungin opiskeluhoito on kuvattu perusopetuksen opetussuunnitelmaan sisältyvässä oppilashuoltosuunnitelmassa ja Turun kaupungin esiopetussuunnitelmassa. Kaupungissa toimii monialainen opiskeluhoito ohjausryhmä, joka linjaa ja kehittää toimintaa ja palveluja kaupunkitasoisesti. Oppilaitoksissa toimivat oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitoryhmät (KOR) sekä tapauskohtaisesti koolle kutsuttavat monialaiset asiantuntijaryhmät (MAR). Esiopetuksessa toteutettava yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto on kuvattu Turun kaupungin esiopetussuunnitelmassa.

Yksilökohtainen oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen ja oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Lasten ja nuorten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon niin oppilashuollon tuen rakentamisessa kuin esiopetuksen ja koulun arjessakin. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina lapsen ja nuoren sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen².

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa keskeisessä asemassa on viranomaisten ja muiden palveluita tuottavien tahojen välinen toimiva yhteistyö. Viranomaisten välisen hyvän yhteistyö esteenä voivat ajoittain olla mm. erilaiset toimintakulttuurit sekä vaihtelevat käsitykset ja tulkinnat salassapitosäännöksistä. Käytännössä yhteistyötä voidaan aina tehdä ja tietoja vaihtaa asiakkaiden suostumuksella. Yhteistyö vaatii monissa kohdissa työntekijöiden tutustumista toistensa työhön, selkeitä pelisääntöjä ja kunnioittavaa vuoropuhelua. Tarvetta on myös uudentyypisille yhteistyökokeiluille ja rakenteille, joilla pystytään aiempaa paremmin auttamaan lapsia, nuoria sekä perheitä.

Suunnitelman liitteissä 1 on esitelty tarkemmin lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja palveluja. Turun kaupungin www-sivuilla löytyvät lapsiperheiden palvelut yhden osoitteen alta:

<https://www.turku.fi/lapsiperheet>

² Monialainen asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa oppilaan ja/tai huoltajan luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan muiden lapsen ja oppilaan kanssa toimivien tahojen edustajia.

2. Perusta hyvinvoinnille

Tässä kappaleessa luodaan tiivis yleiskatsaus lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaan Turussa. Laajempi tilastokatsaus on suunnitelman liitteenä 2. Kevään ja kesän 2020 aikana niin lasten ja nuorten kuin koko kaupunginkin toimintaympäristö on merkittävästi ja nopeassa aikataulussa muuttunut koronavirusepidemian vuoksi. Koronan välittömiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä heidän palvelutarpeisiin seurataan kaupungin toimialoilla. Oletettavaa on, että epidemian vaikutukset ihmisten hyvinvointiin kestävät tuntuvasti itse epidemiakautta kauemmin ja ne näkyvät tilastoaineistoissa myöhemmin.

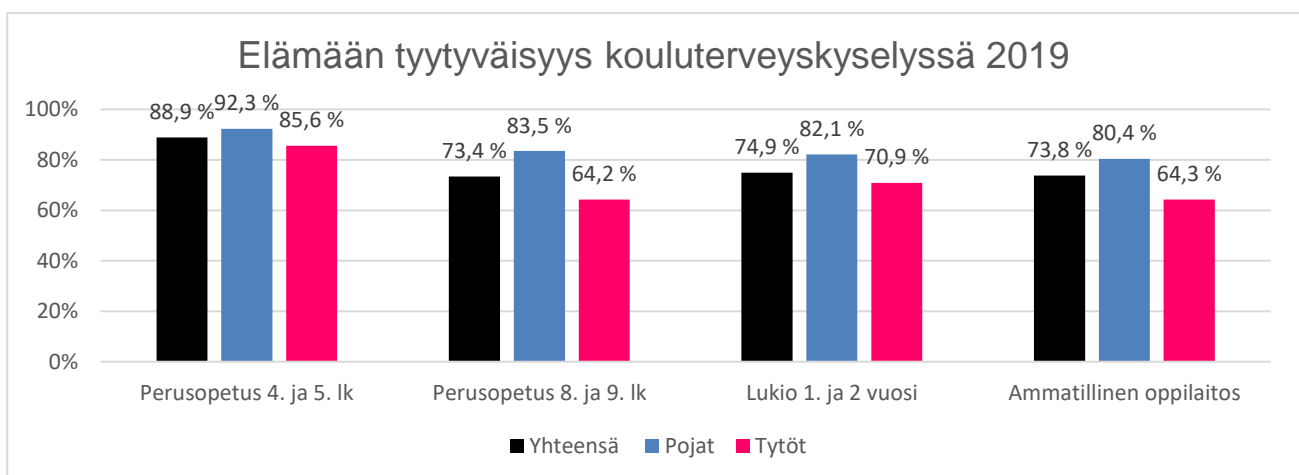
Turku on kasvava alueensa keskuskaupunki ja koti suurelle joukolle lapsiperheitä. Turun väkiluku vuoden 2018 lopulla oli 191 331 henkilöä, joista alle 18-vuotiaita oli yhteensä 30 866 ja alle 25 vuotiaita 52 893. Kaupungin kasvu perustuu muuttoliikkeeseen. Syntyneiden lasten määrä on ollut viime vuodet laskusuunnassa valtakunnallisesti ja myös Turussa. Vuonna 2018 syntyneitä oli Turussa 1710. Perheitä Turussa oli vuoden 2017 tilaston mukaan 46 943 perheen keskkioon ollessa 2,6. Lapsiperheitä yksinhuoltajaperheitä oli 27,9 %.

Suuralueittain tarkasteltuna alle 18-vuotiaita asuu määrällisesti eniten keskustassa (5121 hlöä), Varissuo-Lausteen alueella (4118 hlöä) sekä Skanssi-Uittamon suuralueella (4067 hlöä). Hirvensalo-Kakskerassa (3339 hlöä), Nummi-Halisissa (3615 hlöä) ja Länsikeskuksessa (3696 hlöä) asuu kussakin yli 3 000 alaikäistä. Vähiten lapsia ja nuoria on Pansio-Jyrkkälän alueella (1765 hlöä), Runosmäki-Raunistulassa (2276 hlöä) ja Maaria-Paattisten alueella (2322 hlöä).

Turku on vilkas opiskelijakaupunki, jossa opiskelee ja asioi päivittäin lukuisa joukko turkulaisia ja muualta tulleita nuoria. Vuonna 2018 Turun peruskouluissa oli 14 419 oppilasta ja lukiossa 4126. Ammatillisessa koulutuksessa oli vuonna 2017 oppilaita 13 394, ammattikorkeakouluopiskelijoita 10 480 ja yliopisto-opiskelijoita 18 939.

Turku on lisääntyvässä määrin myös monikulttuurinen kaupunki. Väestökatsauksen 7/2019 mukaan Turussa oli 158 775 suomenkielistä, 10 319 ruotsinkielistä ja 22 582 muun kielistä asukasta. Vieraskielisten osuus oli vuoden 2018 lopussa 11,4 %. Vieraskieliset ovat demografiselta profiililtaan muuta väestöä nuorempaa.

Turkulaiset lapset ja nuoret voivat tilastojen ja tutkimusten valossa pääosin hyvin ja ovat tyytyväisiä elämänsä. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä on yläkouluikäisistä 73,4 %, lukiolaisista 74,9 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 73,8 %. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaita 28,8 % on erittäin tyytyväisiä elämäänsä. Alakouluikäisistä erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä elämäänsä (88,9 %) on vanhempia vastaajaryhmiä enemmän.

Turkulaisen aikuisväestön hyvinvointi on THL:n FINSOTE-tutkimuksen tulosten perusteella kehittynyt vuosien 2010–2018 aikana usealla indikaattorilla mitattuna myönteiseen suuntaan. Koko maahan verrattaessa Turussa on haasteita koetussa elämänlaadussa, työkyvyssä sekä mielenterveydessä erityisesti koskien nuoria miehiä. Turun eri asuinalueiden väliset erot ovat osin kaventuneet, mutta erot ovat monilta osin vielä suuria.

Hyvinvointi- ja terveyserot sekä alueelliset erot koskevat myös lapsia ja nuoria. Lapsiperheköyhyys koskettaa turkulaisia perheitä. Perheen tilanteen tekee erityisen haavoittuvaksi vanhempien pitkään jatkunut työttömyys, vaikea sairaus, päihdeongelmat tai yksinhuoltajuus. Näihin perheisiin myös talouden taantumien vaikutukset iskevät pahimmin. Kulutusmahdollisuudet määrittävät aikaisempaa enemmän lapsen ja nuoren asemaa yhteisössä. Oma ja vanhempien koulutustausta määrittää nuorten tulevaisuuden ennustetta. Muun muassa kouluterveyskysely osoittaa merkittäviä eroja nuorten terveystottumuksissa esimerkiksi lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa olevien poikien välillä.

Kuntien palveluja koskevat tutkimukset ja kuntien muuttovirtoja koskevat analyysit osoittavat, että perheet hakeutuvat sinne, missä on mahdollisuus hyvään asumiseen ja hyvät palvelut. Turun eri alueiden välillä on merkittäviä eroja väestörakenteessa ja sosiaali- ja terveystalouden käytössä sekä oppilaiden, lasten ja nuorten erityisen tuen tarpeessa. Alueille, joilla hyvinvointipuutteiden kasautuminen on keskimääräistä suurempaa, tarvitaan tarvepohjaista resursointia.

Turkulaisten kolmekymppisten taustalla on vähemmän syrjäytymisriskejä kuin muualla Suomessa keskimäärin. Me-säätiön ja THL:n rakentaman syrjäytymisen dynamiikka mallin mukaan merkittävin syrjäytymisriski Turussa liittyy heikkoon koulumenestykseen peruskoulussa. Turkulaisten syrjäytymistä ennustaa suhteellisesti voimakkaimmin toisen asteen tutkinnon puuttuminen. Me-säätiön ja THL:n tutkimuksen mukaan syrjään jääneiden kolmikymppisten osuus Turussa on 5,2 %, joka on yhden prosentin matalampi kuin Suomessa keskimäärin. Heikoimmassa asemassa ovat lapset ja nuoret, joiden vanhemmillä on useita syrjäytymisriskejä.

Tilastointipäivänä 20.9.2019 Turussa on ollut suomenkielisessä perusopetuksessa 12457 oppilasta, joista erityisen tuen oppilaita on ollut 1673. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on opiskellut 1186 oppilasta, joista 68 erityisessä tuessa. Kansainvälisessä koulussa on ollut tilastointipäivänä 246 oppilasta, joista 3 erityisessä tuessa. Yhteensä 13889 oppilasta, joista 1744 erityisessä tuessa (12,5 %).

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei muuten toteudu riittävästi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta tuetaan.

Turussa resursoitu vahvasti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten opetukseen. Myös erityisvarhaiskasvatuksen osaaminen on vahvaa. Erityistä tukea kehitetään tällä hetkellä osana koulujen oppilas- huoltotyön kehittämistä. Tukea annetaan lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti myös muissa palveluissa, alkaen neuvolapalveluista aina tarvittaessa lastensuojelun erityispalveluihin saakka.

Kouluterveydenhuollossa (perusopetus ja lukiokoulutus) henkilöstöä on 48 ja heillä asiakaskäyntejä oli yhteensä 18 146. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaterveydenhuollossa henkilöstöä on 21 ja heillä asiakaskäyntejä oli 6 119. Perus- ja toisella asteella on kuraattoreita 25 ja heillä oli asiakaskäyntejä 2 386, psykologeja puolestaan 24 ja heillä käyntejä 2 153.

Esiopetuksessa lapsia oli vastaavana ajankohtana

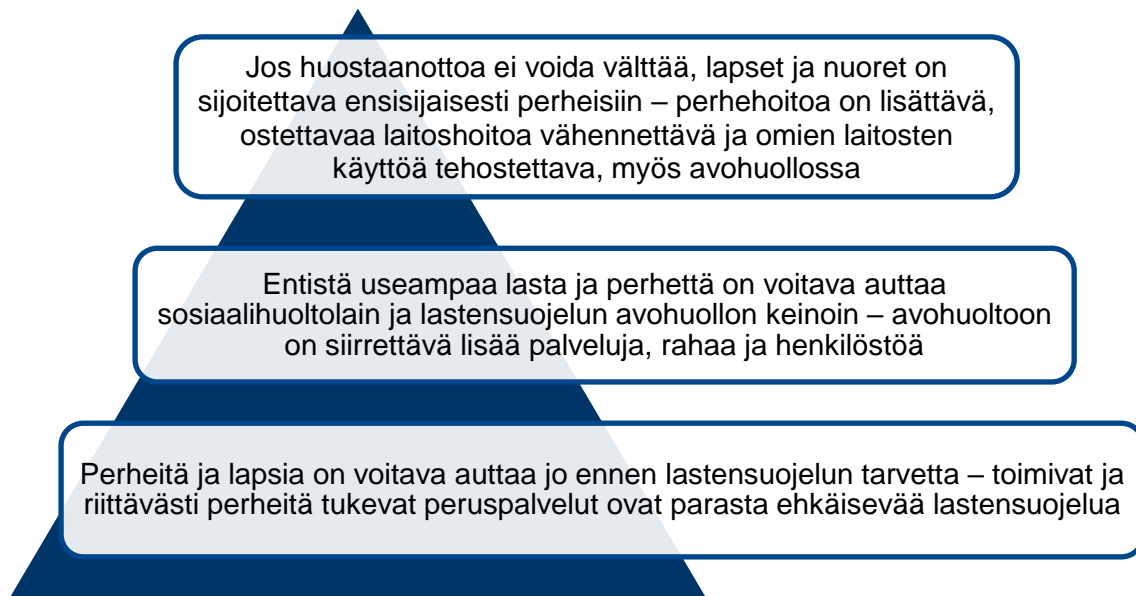
	lapsia yhteensä	tehostettu tuki	%	erityinen tuki	%
Koko esiopetus yhteensä	1 671	118	7,06	54	3,23
suomenkielinen kunnallinen esiopetus	1 281	114	8,90	52	4,06
- josta valmistava opetus	137	-	-	1	0,72
ruotsinkielinen kunnallinen esiopetus	118	4	3,39	2	1,69
hankittu esiopetus	272	-	-	12	4,41

Esiopetuksessa olevien lasten määrä Turussa oli siis yhteensä 1 671 lasta. Esiopetuksen perustoiminnassa ei ole ollut resursoitua oppilashuoltohenkilöstöä. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa on meillä 1.8.2019-31.7.2020 opetushallituksen rahoittama hanke, jonka tavoitteena on luoda kuraattori-työskentelyn malli varhaiskasvatuksen vuorohoitoon ja esiopetukseen. Hankkeeseen on palkattu kaksi varhaiskasvatuksen kuraattoria, toinen vuorohoitoon ja toinen esiopetukseen.

Perusopetuksessa oppilaita / kuraattori on keskimäärin 864. Mikäli esiopetukseen resursoitaisiin kuraattoreita yhtäläisesti, tarkoittaisi tämä noin kahden kuraattoriresurssin tarvetta koko Turun esiopetukseen. Perusopetuksen psykologeilla on keskimäärin 767 oppilasta. Laskennallisesti tämä tarkoittaisi esiopetuksessa vastaisuudessa 2,2 psykologin työpanosta esiopetuksessa.

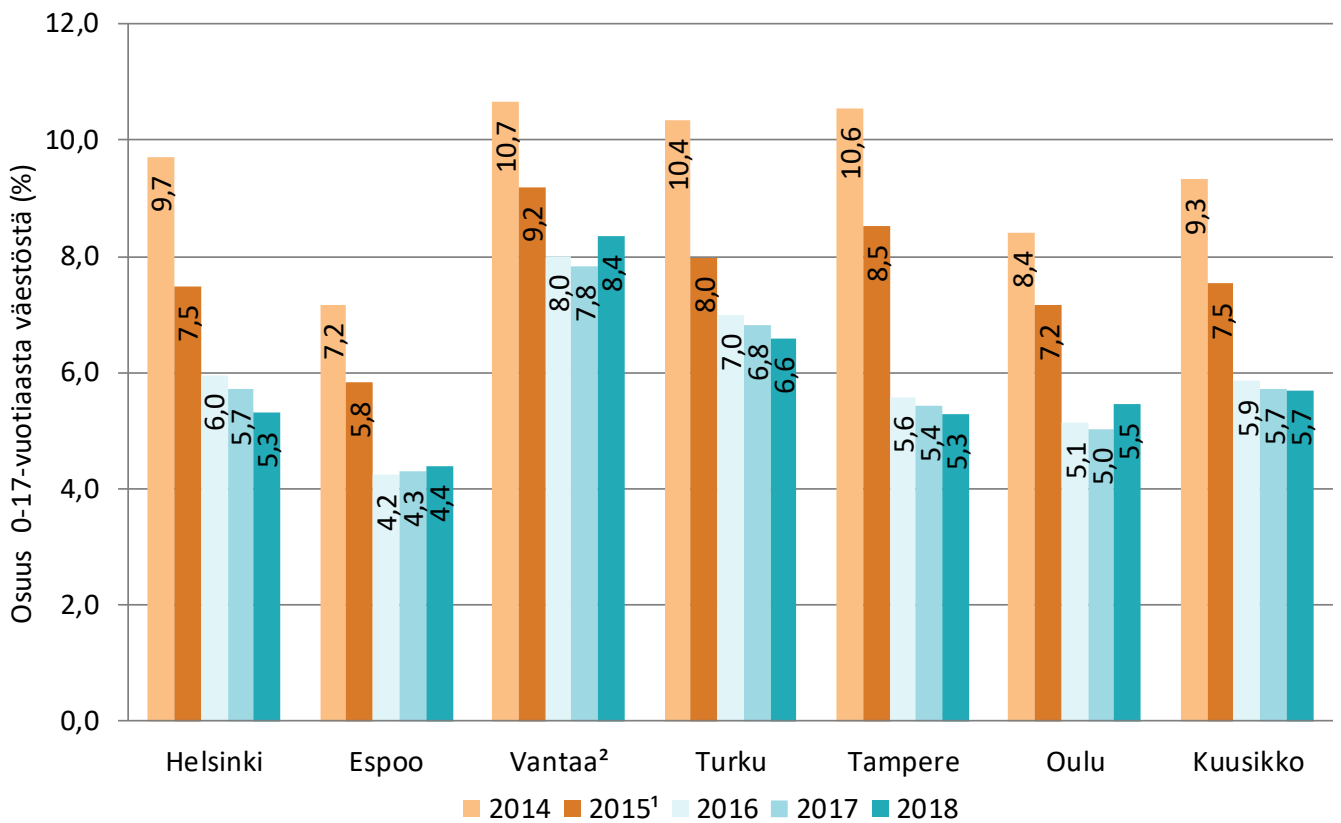
Turun kaupunki pyrkii strategiansa mukaisesti panostamaan ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen, jotta ongelmat eivät pääsisi kasautumaan. Tämä näkyy myös lastensuojelun tilastoissa ja rakennemuutostavoitteissa.

Lastensuojelun rakennemuutostavoitteet:

Varhaisesta tuesta esimerkkinä voidaan mainita lapsiperheiden kotipalvelu, jota myönnettiin 385 perheelle vuonna 2018. Huolen kasvaessa on toimijasta riippuen mahdollisuus tai velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut viime vuosina samoin kuin lastensuojeluilmoitusten kohteena olevien lasten määrä. Vuonna 2018 turkulaisista lapsista tehtiin yhteensä 6509 lastensuojeluilmoitusta (2017: 5978 ja 2016: 5783), joiden kohteena oli 3163 lasta tai nuorta (2017: 2887 ja 2016: 2635).

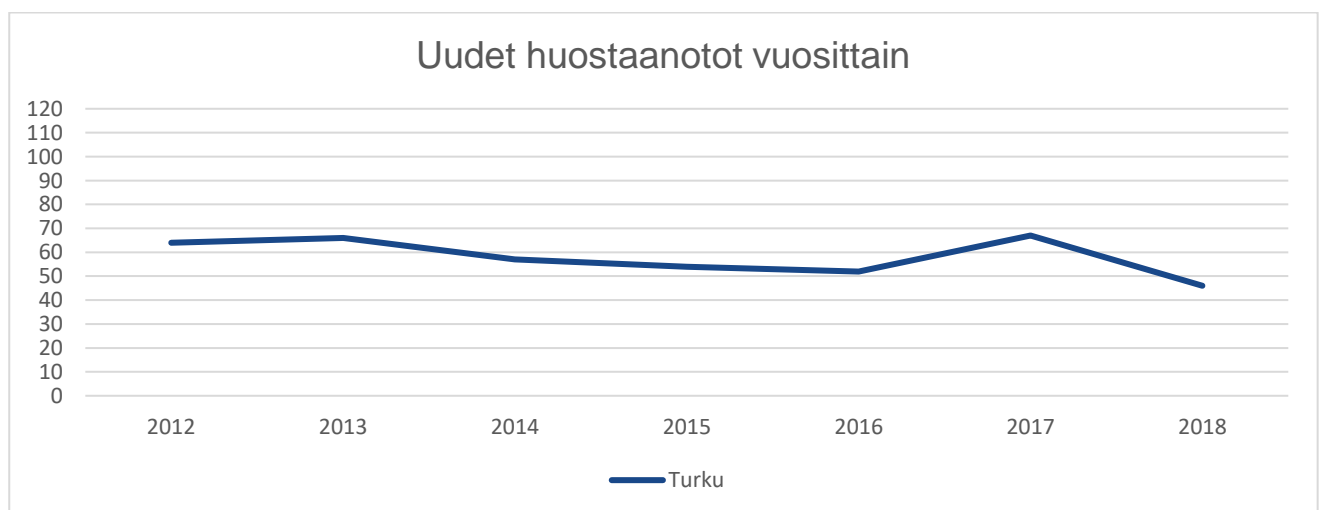
Lastensuojelun piirissä olevien 0–17-vuotiaiden osuus ikäryhmästä on Turussa laskusuunnassa, mutta Turun osuus (6,6 %) oli vuonna 2018 edelleen Suomen kuuden suurimman kaupungin keskiarvon (5,7 %) yläpuolella. Niille lapsille ja perheille, jotka tarvitsevat lastensuojelun apua, annetaan avohuollon lastensuojelua. Jos huostaanottoa ei voida välttää, järjestetään sijaisperhe kaikille lapsille ja nuorille, joille perheen antama hoito riittää. Perhehoidon osuus on tavoitteellisesti kasvanut. Vuonna 2011 perhehoitossa oli 165 lasta kun taas vuonna 2018 284 lasta. Toimeksiantosuhteeseen perustuvan sijaisperhehoidon osuus kaikista sijoitusten hoitovuorokausista kasvoi 2014 vuoden 35 prosentista 43,6 prosenttiin vuonna 2018.

¹ Lastensuojelun asiakkuuden määritelmä muuttui 1.4.2015, mistä johtuen avohuollon ja samalla koko lastensuojelun asiakasmäärä väheni merkittävästi.

² Vantaan avohuollon asiakkaissa on mukana sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja saaneita lapsia.

Yksittäisten lasten, nuorten ja perheiden tilanteet voivat kuitenkin olla hyvin vaikeita. Turun lastensuojelun työntekijöiden havaintojen mukaan mielenterveysongelmat näkyvät aiempaa useammin ja lastensuojelussa lasten oirehdinta näkyy aiempaa vakavampana. Vaikeisiin ongelmiin järjestetään laitoshoidtoa, jossa myös lapsen perheen kanssa työskennellään niin, että kotiin palaamisen mahdollisuudet paranevat.

Isojen kaupunkien vertailussa Turun lastensuojelumenoista (48,98 miljoonaa euroa) sijaishuoltoon menee yhä kaikkein isoin osuus kokonaismenoista (82,2 prosenttia). Perheille kotiin annettavia tukitoimia on kuitenkin lisätty ja perhekuntoutusta on tavoitteellisesti käytetty vaikeissa lastensuojelutilanteissa. Osin tämän seurauksena uusia huostaanottoja on n. 30 % edellisvuotta vähemmän (67 v.2017, 47 v. 2018). Lapsia oli huostassa vuonna 2018 hieman edellisvuotta vähemmän.

Lastensuojelun kokonaiskustannusten erittely avohuollon ja sijoitusten kustannuksiin

Lastensuojelun Kuusikko-vertailu 2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (€)	130 362 081	53 461 458	56 393 747	48 979 752	47 969 440	31 874 351	369 040 828
Avohuollon kustannukset	23 768 441	11 740 834	11 493 211	8 702 270	11 737 000	9 143 622	76 585 378
Sijoitusten kustannukset	106 593 640	41 720 623	44 900 536	40 277 482	36 232 440	22 730 729	292 455 450
josta toimeksiantoon perustuva perhehoito	28 639 586	7 244 857	9 989 853	9 445 160	11 185 000	12 522 679	79 027 135
<i>Kokonaiskustannukset (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Avohuollon kustannukset</i>	<i>18,2</i>	<i>22,0</i>	<i>20,4</i>	<i>17,8</i>	<i>24,5</i>	<i>28,7</i>	<i>20,8</i>
<i>Sijoitusten kustannukset</i>	<i>81,8</i>	<i>78,0</i>	<i>79,6</i>	<i>82,2</i>	<i>75,5</i>	<i>71,3</i>	<i>79,2</i>
<i>Muutos 2017–2018 (% defl.)¹</i>							
<i>Kokonaiskustannukset</i>	<i>1,8</i>	<i>8,4</i>	<i>5,2</i>	<i>1,0</i>	<i>8,7</i>	<i>4,4</i>	<i>4,2</i>
<i>Avohuollon kustannukset²</i>	<i>-3,3</i>	<i>7,2</i>	<i>5,0</i>	<i>4,0</i>	<i>-3,3</i>	<i>5,3</i>	<i>2,4</i>
<i>Sijoitusten kustannukset</i>	<i>3,0</i>	<i>8,7</i>	<i>5,3</i>	<i>0,3</i>	<i>10,2</i>	<i>4,1</i>	<i>4,7</i>
<i>Toimeksiantoon perustuva perhehoito</i>	<i>3,7</i>	<i>3,8</i>	<i>-1,7</i>	<i>4,1</i>	<i>-4,6</i>	<i>-2,0</i>	<i>0,9</i>

¹ Vuoden 2017 kustannukset on korotettu vuoden 2018 arvoon julkisten menojen hintaindeksillä sosiaalitoimelle.

² Espoon osalta avohuollon kustannukset ovat sosiaalityön palkkakustannusten osalta raportoitu vuoden 2017 osalta noin 1,1 miljoonaa euroa pienempänä. Näin ollen avohuollon kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoiset vuoteen 2017.

3. Lapsiystävällinen kaupunki rakennetaan yhdessä

Lasten ja nuorten osallisuutta kehitetään kaupungissa osana kaupungin osallisuustyötä eri toimialoilla ja yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. Lasten osallisuuden ja kuulemisen lisääminen on tavoitteena myös Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmassa.

Turussa on käytössä lapsiystävällinen kunta -toimintamalli. Suomen Unicef on kehittänyt mallin kannustukseen ja tukeeseen kuntia kehittämään hallintoaan ja toimintatapojaan lapsiystävällisemmiksi. Suomen UNICEF on myöntänyt Turulle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen 19.4.2018. Lapsiystävällinen kunta -työn kehittämiskohteiksi Turussa on valittu lapsen oikeuksien tunnettuuden lisääminen, lasten osallisuuden edistäminen, lapsivaikutusten ennakoarvioinnin käyttöönotto sekä monimuotoisuus voimavarana.

Lasten ja nuorten vaikuttamiskanavina toimivat muun muassa internetin kautta toimiva palautepalvelu, asukas- ja asiakaspalautteet sekä -kyselyt, asiakasraadit, jokaisessa koulussa toimivat oppilaskunnat ja vanhempainyhdistykset sekä nuorisotalojen talotoimikunnat.

Turussa on toiminut nuorisovaltuusto vuodesta 2014 alkaen. Turun nuorisovaltuuston tehtävänä on valvoa nuorten etuja ja edistää heidän osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiaan. Nuorisovaltuustossa on edustus Turun kaupungin yläkoulujen, lukioiden ja ammattioppilaitosten, Turun Steinerkoulun ja Turun normaalikoulun lisäksi myös Turun kansainvälisestä koulusta. Turun nuorisovaltuustossa on kaudella 2020–21 varsinaisia jäseniä 34 ja varajäseniä 10. Jäsenet ovat 13–18-vuotiaita. Toimikausi on 2 kalenterivuotta. Turun nuorisovaltuusto päättää vuosittain hankerahan myöntämisestä nuorten ideoimille ja toteuttamille hankkeille sekä perustaa harkintansa mukaan työryhmiä, joissa voi olla myös valtuuston ulkopuolisia jäseniä. Nuorisovaltuuston jäsenille on nimetty kummivaltuutettuja Turun kaupungin valtuustosta. Kummivaltuutettujen myötä vuorovaikutus ja yhteydenpito nuorisovaltuuston ja kaupunginvaltuuston välillä on säännönmukaisempaa ja tiivistä, ja se mahdollistaa luontevan dialogin toimijoiden kesken. Nuorisolautakunnalla on myös puhe- ja läsnäolo-oikeus kasvatus- ja opetuslautakunnassa ja sen jaostoissa, kaupunkiympäristölautakunnassa, kulttuurilautakunnassa, liikuntalautakunnassa, nuorisolautakunnassa, rakennus- ja lupalautakunnassa sekä sosiaali- ja terveyslautakunnassa. Näin myös nuorten ääni tulee paremmin kuuluviin kaupungin päätöksenteossa.

Lasten parlamentti on toiminut Turussa vuodesta 2012 lähtien. Se on lasten näkökulman asiantuntijaelin ja vaikuttajaryhmä. Turun Lasten parlamentin suurkokouksissa on paikalla kaksi edustajaa kaikista turkulaisista alakouluista ja se on kanava lasten ja nuorten mielipiteiden, ehdotusten ja palautteen välittämisessä valmisteluun ja päätöksentekoon kaupungin toimialoille, luottamushenkilöille ja päättäjille. Turun Lasten Parlamentin hallitukseen kuuluu 12 jäsentä. Hallitus valitaan vaaleilla yhdeksi lukuvuodeksi kerrallaan. Hallituksen tehtävänä on työstää alakoulujen oppilaskunnilta saatuja aloitteita, viedä niitä eteenpäin sekä valmistella Turun Lasten Parlamentin tulevia suurkokouksia. Toiminta edistää turkulaisten 7–12-vuotiaiden lasten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia sekä innostaa ja tukee aktiiviseksi kuntalaiseksi kasvamista. Tavoitteena on, että lasten näkökulma otetaan huomioon asioiden suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa ja että lasten ja päättäjien välille syntyy vuorovaikutusta lapsille tärkeiden asioiden kehittämisessä.

Itse tehty -toiminta on 2013 käynnistynyt matalan kynnyksen osallistumis- ja vaikuttamistapa turkulaisnuorille. Itse tehty -toiminta on tarkoitettu Turun kaupungin nuorten palvelujen nuorisotalojen ja -tilojen nuorille. Itse tehty -projektirahalla 13–19-vuotiaiden nuorten ryhmä voi toteuttaa itse omia ideoitaan. Itse tehty -projekti voi olla melkein mitä vain, kunhan se on nuorten itsensä ideoima ja toteuttama. Kyseessä voi olla esimerkiksi tapahtuma, esitys tai omaa elinpiiriä parantava juttu.

Tämän lisäksi Turussa toimii Vertti-vertaistiedotusmalli, joka on nuorisolain mukaista osallistumista ja nuorisotiedotusta. Toimintamallissa Turun seutukunnan yläkoulun oppilaista koulutetaan vertaistiedottajia, jotka tiedottavat nuoria koskevista asioista omassa koulussaan. Toiminta perustuu nuorisotilojen ja koulujen yhteistyölle.

Nuorisotaloilla- ja tiloilla toteutettava osallistuva budjetointi ja Itse tehty -raha tarjoavat nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa ja päättää nuorisopalveluiden toimintarahojen kohdentamisesta nuorille tärkeisiin asioihin.

Lasten ja nuorten kokemukset osallistumisesta ja vaikutusmahdollisuuksista koulussa ovat parantuneet³ Turussa vuodesta 2017, mutta paljon on vielä työtä tehtävänä. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 10,6 % (koko maassa 12,4 %) kokee, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa. Lukioikäisistä 12,1 % (koko maassa 13,8 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 20,2 % (koko maassa 27,8 %) kokee, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa. 4.–5. luokan oppilaat kokevat osallistumismahdollisuutensa koulun toiminnan suunnitteluun paljon paremmiksi (51,2 % osallistunut koulun asioiden suunnitteluun) kuin itseään vanhemmat.

³ Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulutyön suunnitteluun (2017: 22,6 %, 2019: 27,3 %); Hyvät vaikutusmahdollisuudet välituntien suunnitteluun ja toteutukseen (2017: 24,7 %, 2019: 25,4 %) ja Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulun tapahtumien järjestämiseen (2017: 33,7 %, 2019: 40,0 %).

4. Under construction

Kaupungissa tehdään jatkuvaa kehittämistyötä lasten ja nuorten palveluissa. Hyvinvoinnin turvaamisesta ja edistämisestä sekä ongelmien ehkäisystä on vastuu kaupungin kaikilla toimialoilla. Lasten ja nuorten hyvän elämän edellytysten luomiseen tähtäävää työtä tehdään myös seurakunnissa, järjestöissä ja yhteisöissä. Keskeisiä käynnissä olevia kehittämistoimia ovat:

Lasten elintapaohjauksen kehittäminen osana kouluterveydenhuollon uudistamista

Merkittävä osa turkulaisista lapsista on MOVE- ja LIITU-tutkimusten mukaan heikossa fyysisessä kunnossa ja lapset liikkuvat liian vähän. Tuoreimpien tutkimusten mukaan myös asenteet liikkumista ja liikuntaa kohtaan ovat muuttuneet siten, että osaa lapsista on vaikeampi saada motivoituneeksi liikunnalliseen aktiivisuuteen. Lasten ylipaino ja lihavuus lisääntyvät ollen huolestuttavalla tasolla. Riittävä uni tukee sekä normaalipainossa pysymistä, että muuta hyvinvointia. Viimeaikaisissa tutkimuksissa lasten unen määrän on todettu vähentyneen. Elintavat ovat monen kansansairauden taustalla ja tottumukset niin ravitsemuksen kuin liikunnankin suhteen ovat melko pysyviä. Siksi on erityisen tärkeää edistää hyviä elintapoja jo lapsuudesta alkaen. Lasten hyvä fyysinen kunto ja riittävä liikunta parantavat oppimiskykyä ja keskittymistä. Lapsiin ja perheisiin on tärkeää vaikuttaa siellä, missä heidät kohdataan, eli varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

Kouluterveydenhuollon prosesseja uudistetaan käynnistetyssä projektissa siten, että palvelut kohdentuvat niihin, joilla on terveydellisiä haasteita. Osaksi kouluterveydenhuoltoa luodaan uudenlainen elintapaohjauksen malli.

Aluetyön ja oppilashuollon kehittäminen

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten palvelut ovat Turussa paikoitellen kirjavat. Viranomaisilla on osittain vaikeuksia hahmottaa tai tietoa puuttuu kokonaan, mikä taho kaupungin eri toimijoista voisi olla kussakin tilanteessa parhaiten tarpeisiin vastaava yhteistyökumppani.

Koska Turku kaupunkina ja toimintakenttänä on suuri ja moninainen, on lasten, lapsiperheiden ja nuorten palveluiden kehittäminen ja eri alueella toimivien yhteistyöverkostojen rakentaminen kaupunkitasoisena koettu haastavaksi. Tästä syystä kyseisiä palveluita tuottavat kaupungin ja kolmannen sektorin toimijat ovat sitoutuneet suunnittelemaan, jossa kaupunkia palveluiden järjestäjänä arvioitaisiin suuralueittain. Näin olisi mahdollista selvittää, mitkä mallit alueella toimivat ja missä palveluketjuissa löytyy puutteita. Hahmoteltu aluetyön kehittämismalli nojaa sekä kaupungin suuralueilla toteutettavaan aluetyön Turun malliin että opiskelija- ja oppilashuoltolain (1287/2013) edellyttämiin rakenteisiin alueellisessa yhteistyössä pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin tukemiseksi.

Sivistystoimialalla hahmoteltu aluetyön kehittämismalli perustuu eri alueiden koulukohtaisen yhteisöllisen oppilashuollon (KOR) tarkasteluun sekä suunnitelmaan KOR-rakenteen hyödyntämiseksi alueellisten toimijoiden verkoston perusrakenteena. Koulukohtaisten KOR-ryhmien tarkastelun tavoitteena on tuottaa kaupunkitasoisesti toteutettava yhteneväinen KOR-vuosikello, joka toimii perusrunkona koulukohtaisten KORien aikataulutukselle ja esityslistoille. Vuosikello tulitaisiin liittämään myös koulujen lukuvuosisuunnitelmaan. Vuosikelloon sisällytetään säännönmukaisesti muutaman kerran vuodessa tapahtuva alueen esiopetuksen edustajien osallistuminen lähikoulujen KOR-kokouksiin. KOR-verkostoa laajentamalla alueellisten tarpeiden mukaisesti tarvittavilla asiantuntijoilla olisi taas mahdollista koota yhteen kaikki ne toimijat, joiden osaamista tarvitaan alueella syntyneiden ilmiöiden ja kehittämistarpeiden työstämiseksi yhteistyössä. Kehittämistyön yhteydessä on samalla tarpeellista tarkastella oppilashuollon ohjausryhmän roolia koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon suunnittelusta, ohjauksesta ja arvioinnista vastaavana ohjausryhmänä.

Hyvinvoinnin ohjausryhmä päätti (14.11.2019) mallin mukaisen kehittämistoiminnan käynnistämisestä Turun kaupungissa. Toiminta etenee suuralue kerrallaan yhtenevästi osallistuvan budjetoinnin alueellisen aikataulusuunnitelman kanssa. Laaditun aikataulusuunnitelman mukaisesti kartoitus- ja kehittämistyö käynnistetään vuoden 2020 aikana neljällä suuralueella. Ensimmäisenä tarkastelukohteena on Nummi–Halinen-suuralue. Jäljelle jäävien maantieteellisten suuralueiden sekä ruotsinkielisen vastaavan palveluverkoston tarkastelu tehdään vuonna 2021. Kartoitus- ja kehittämistyön tuloksena tuotetaan tietoa

alueen lasten ja lapsiperheiden tarpeista, alueen toimijoista ja olemassa olevista palvelukokonaisuuksista sekä nostetaan esille palvelujen ja verkostojen mahdollisia kehittämistarpeita. Alueille tullaan luomaan koko kaupungin yhtenäisten perusrakenteiden lisäksi erilaisia alueellisiin tarpeisiin liittyviä verkostomaisia toimintamalleja.

Perhekeskustoimintamallin kehittäminen

Perhekeskustoimintamallia on aloitettu kehittämään osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE). Perhekeskustoimintamallilla tarkoitetaan lasten ja perheiden matalan kynnyksen lähipalveluiden verkostoa, jossa lapsiperheet saavat kokonaisvaltaista apua oikeaan aikaan. Tarvittava apu ja tuki tuodaan perheen arkiympäristöihin ja pyritään välttämään asiakkaiden ohjaamista palvelusta toiseen.

Perhekeskuksilla halutaan tuoda lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin apua nykyistä nopeammin, joustavammin ja tiiviimmällä monialaisella yhteistyöllä. Ydintavoitteita ovat palveluiden yhteensovittaminen, verkostomainen työtapa ja lähipalveluperiaate. Tunnistettaessa lasten palveluissa (esimerkiksi neuvolassa ja varhaiskasvatuksessa) vanhempien ongelmia tai sairauksia, varmistetaan koko perheen avun ja tuen saanti. Lasten tuen tarve selvitetään ja varmistetaan varsinkin tilanteessa, jossa vanhemmalla on mielenterveys- tai päihdeongelma tai pitkäaikaissairaus.

Perhekeskusmalliin kuuluu myös kaikille lapsiperheille avoin kohtaamispaikka, jossa lapset, nuoret ja perheet voivat tavata toisiaan, osallistua vertaistoiintaan sekä halutessaan saada ohjausta ja tukea pulmatilanteisiinsa. Turussa perhekeskuskonseptia kehitetään tällä hetkellä Syvälahden monitoimitalossa (Hirvensalo) ja Ypsilonin monitoimitalossa (Yli-Maaria)⁴. Kehittämistyötä tukemaan on nimetty vuoden 2021 loppuun saakka työskentelevä perhekeskustoiminnan ohjausryhmä.

Syrjäytymisen ehkäisyn toimenpideohjelma ja hanke

Turun kaupunginvaltuusto hyväksyi 28.1.2019 toimenpideohjelman syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja sosiaalisesti kestävästä kaupunkikehityksen edistämiseksi. Toimenpideohjelman toteuttamista tukee Smart and Wise Turku -kärkihanke Syrjäytymisen ehkäiseminen. Syrjäytymisen ehkäiseminen -painopistealueen tavoitteena on tukea erityisesti 15–29-vuotiaiden nuorten, nuorten aikuisten ja perheiden syrjäytymisen ehkäisemiseen tähtääviä toimenpiteitä hyödyntäen laaja-alaisesti kohderyhmään ja asuinalueisiin liittyviä mittareita, data-analytiikkaa ja tutkimustuloksia. Lisäksi hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan syrjäytymisen ehkäisyyn tähtääviä toimenpiteitä erikseen valituilla asuinalueilla.

Hankkeessa kuvataan jo käytössä olevat toimintamallit syrjäytymisen ehkäisemisessä ja luodaan seuranta- ja arviointimalleja niiden hyötyjen mittaamiseen. Toimintamallien kehittämisessä hyödynnetään aihealueesta tehtyjä tutkimuksia.

Hankkeessa laaditaan toimenpide-ehdotukset syrjäytymisen ehkäisemisen tehostamiseksi yhdistämällä tutkimustuloksia ja muita tietolähteitä henkilöstön ja sidosryhmien asiantuntemukseen sekä nuorten ja asuinalueiden asukkaiden omiin näkemyksiin. Hankkeessa kokeillaan uusia toimintamalleja sekä arvioidaan niiden vaikutuksia. Arvioinnin ja kokeilujen keskiössä ovat vaikutukset tunnistettuihin syrjäytymisen riskitekijöihin kuten työttömyys, heikko koulutus, harrastusten puute, mielenterveysongelmat sekä yksinäisyys ja kiusaaminen. Lisäksi paneudutaan ajankohtaiseen digisyrjäytymisen ehkäisemiseen. Alueelliseen eriytymiskehitykseen ja riskitekijöiden tunnistamiseen vaikutetaan yhdistämällä aluekohtaisia profiilitietoja muihin käytettävissä oleviin tietoaisteihin.

Systeeminen sosiaalityö

Turussa on otettu käyttöön systeeminen sosiaalityön työote, joka pyrkii kohti vuorovaikutteisempaa ja kohtaavampaa asiakastyötä. Työskentelyssä hyödynnetään perheterapeuttisia, dialogisia sekä narratiivisen ja ratkaisukeskeisen terapian oppeja. Systeemisen työskentelyn tavoitteena on vahvistaa työntekijän ja asiakkaan yhteistä ymmärrystä asiakkaan tilanteesta. Systeeminen ja perheterapeuttinen ajattelutapa

⁴ Skanssin kauppakeskukseen on myös perustettu vuonna 2018 monitoimijainen perhekeskusverkosto. Kyseessä ei varsinaisen perhekeskus, mutta perhekeskusperiaatteen mukaisesti toimiva monitoimijainen verkosto, joka on hajautunut omiin toimipisteisiinsä kauppakeskuksessa.

tarkoittaa, että huomio kiinnitetään ihmisten välisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen sen sijaan, että ongelma nähtäisiin yksittäisessä perheenjäsenessä. Työote on käynnistynyt lapsiperhesosiaalityön, lastensuojelun ja aikuissosiaalityön tiimeissä.

Työotteen mahdollistaa työntekijän ja perheen ympärillä työskentelevä tiimi. Työntekijä pohtii yhdessä tiimin kanssa lapsen, nuoren ja koko perheen välisiä vuorovaikutussuhteita, jotta voidaan ymmärtää ilmiöitä ja tekijöitä, jotka ovat kulloisenkin elämäntilanteen taustalla. Lapselle ja perheelle tiimi merkitsee jatkuvuutta ja mahdollistaa työskentelyn ja tuen myös oman sosiaalityöntekijän poissa ollessa. Tiimikouksissa keskitytään yksittäisen asiakkaan tilanteeseen syvemmin ja asiakkaan kanssa yhdessä tehdään suunnitelma siitä, miten häntä voidaan tukea ja auttaa parhaiten. Perheen omat työntekijät tukevat perhettä suunnitelman mukaisesti. Tärkeintä mallissa on työntekijöiden kyky ja taito luoda ja ylläpitää luottamuksellista yhteistyösuhdetta asiakasperheisiin.

Fyysisen ympäristön kehittäminen

Osallistava budjetointi tulee vaikuttamaan kaupunkirakentamisen toimintaan ja työskentelytapaan. Työtavan ennakkohankkeena on aloitettu ympäristön parannustoimien suunnittelu ja toteutus yhdessä Panсион nuorten kanssa. Samalla kootaan kokemuksia Kerro kantasi -alustan toimivuudesta. Lasten ja nuorten asiantuntemuksen hyödyntämiseksi toimienpiteiden suunnittelussa on hyödynnetty myös soveltavaa vuorovaikutusta kuten palvelumuotoilua ja turvallisuuskävelyjä.

Asuinalueiden perusparannuksia pyritään toteuttamaan yhteistyössä kaikenikäisten asukkaiden kanssa. Hyviä esimerkkejä yhteiskehittämisestä ovat muun muassa: Case Hyvä arkiympäristö (<http://www.turku.fi/arkiymparisto>) ja Case Varissuon keskuspuisto (<http://www.turku.fi/unelmienkeskuspuisto>)

Leikintekoa-leikkipaikkaselvitys päivitetään 2020. Päivitys tehdään vuorovaikutteisesti lasten ja lapsiperheiden kanssa erilaisia osallisuuden keinoja hyödyntäen. Selvityksessä arvioidaan leikkipaikkaverkoston laajuus ja toimivuus sekä määritellään tavoitteet leikkipaikkojen ja verkoston kehittämiseksi.

Seudullinen joukkoliikenne Föli toteuttaa jo neljättä lukuvuotta Ykkösten Föliä, joka on hauska oppitunti Fölin käytöstä. Ykkösten Föli kiertää kaikki kuuden kunnan (Turku, Kaarina, Raisio, Naantali, Lieto, Rusko) ykkösluokat. Oppilaat saavat mm. ”läksyksi” kertaliput, joilla lapsi voi oman aikuisensa kanssa tehdä ihan oikean Fölimatkan. Tällä tavalla saadaan myös perheisiin joukkoliikennetietoa ja kokeiluintoa.

5. Työsuunnitelma tulevaisuuteen

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää, että lakisääteisille peruspalveluille ja lastensuojelulle turvataan riittävät resurssit. Tehostamalla varhaista puuttumista huolenaiheisiin ja ongelmiin sekä selkeyttämällä palvelupolut edistetään hyvinvointia ja säästetään kustannuksia. Lasten ja nuorten hyvinvointi edellyttää kaikkien aikuisten panostusta, niin vanhempien kuin ammattilaistenkin. Suunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä pyritään tukemaan vanhemmuutta ja kaikkien lapsiperheiden hyvinvointia.

Suunnitelmakaudella tulee ensisijaisesti panostaa moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen ja yhteistyön esteiden poistamiseen sekä kaupungin sisällä että yhteistyökumppaneiden kanssa. Jo aiemmin tunnistettuihin haasteisiin tarvitaan aiempaa tehokkaampia ja vaikuttavampia yhteisiä toimintamalleja. Toimintamalleja tarvitaan kiusaamiseen puuttumiseen, päihteidenkäyttöön, koulupoissaoloihin, mielenterveysongelmiin sekä väkivaltaan puuttumiseen. Uutena ilmiönä on tarpeen puuttua myös radikalisoitumiseen ja jengiytymiseen.

Alla olevaan taulukkoon on koottu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2020-2023 tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet. Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet koskevat 0-29 vuotiaita lapsia ja nuoria.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Päävastuutaho
1. Parannetaan moniammatillista yhteistyötä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden välillä. Poistetaan yhteistyön esteitä ja selkeytetään pelisääntöjä.	<ul style="list-style-type: none"> Kootaan tiedot erilaisista lasten ja nuorten asioita käsittelevistä ryhmistä hyvinvoinnin ohjausryhmään. Tietoja hyödyntäen parannetaan ja kehitetään olemassa olevien ryhmien toimintaa ja tiedonkulkua. Tiedonkulkua tulee parantaa myös eri toimialojen linjaorganisaatioiden sisällä. Kehitetään moniammatillista yhteistyötä. Tarkastellaan asiakkaiden palvelupolkuja eri alueilla työskentelevien kesken ja tiivistetään eri toimijoiden (kaupunki, järjestöt, seurakunta ja yksityinen sektori) välistä yhteistyötä. Luodaan toimintakulttuuri, jossa on mahdollista tehdä yhteistyötä. Lisätään työntekijöiden tietoa miten yhteistyötä voidaan tehdä yhteisten pelisääntöjen mukaan. (Esimerkkinä salassapitosäännösten selkiyttäminen.) Tehostetaan kaupungin sekä lasten ja nuorten kanssa toimivien järjestöjen välisen yhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan koordinaointia. (mm. tarvitaan tietopankki järjestöistä, otetaan aiempaa enemmän kolmannen sektorin edustajia mukaan kaupungin työryhmiin) 	<p>Konsernihallinto</p> <p>Konsernihallinto ja Sito</p> <p>Konsernihallinto ja kaikki toimialat</p> <p>Konsernihallinto</p>
2. Kukaan lapsi eikä nuori jää yksin tai syrjään. Edistetään välittävää kohtaamista, kuunteleminen ja vuoropuhelua, jonka avulla saadaan järjestettyä tarvittava tuki sitä tarvitseville. Puututaan tehokkaasti kiusaamiseen, joka on tullut aikuisten tietoon.	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan, että varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa on käytössä selkeä yhdenmukainen ohjeistus/malli kiusaamisen ja syrjinnän ennaltaehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja seurantaan. Koulunuorisotyön vahvistaminen: yhteisöllisyyden rakentaminen, ulkopuolisuuden havainnointi ja siihen puuttuminen. Lisätään kouluihin jalkautuvaa nuorisotyötä sekä muita koulun ulkopuolisia turvallisia, kuuntelevia ja helposti lähestyttäviä aikuisia. Tässä hyödynnetään myös sähköisten välineiden tuomia mahdollisuuksia. 	<p>Sito ja Hyto</p> <p>Vapa</p>

Tavoitteet	Toimenpiteet	Päävastuutaho
	<ul style="list-style-type: none"> Kohtaamiseen koulutusta, kampanjointia ja selkeää palvelulupaus, johon työntekijät sitoutetaan. Mielen hyvinvointi – kehitetään lapsiin ja nuoriin sekä perheisiin kohdistuvaa ehkäisevää mielenterveystyötä: työntekijöiden kouluttaminen mielenterveyden tukemiseen ja psykiatristen sairaanhoitajien toiminnan vakiinnuttaminen ja vastaaventyyppisen toiminnan laajentaminen myös alakouluihin. Luodaan kaupunkitasoinen malli ehkäisevään mielenterveystyöhön. 	<p>Konsernihallinto</p> <p>Konsernihallinto ja Hyto</p>
<p>3. Parannetaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistetaan sekä huomioidaan aiempaa paremmin lapsilta ja nuorilta tulevat palautteet sekä kehittämissuhteet. Kehitetään uusia tapoja palautteen antamiseen ja kannustetaan käyttämään olemassa olevia kanavia. Lasten ja nuorten tietoisuutta eri vaikuttamisen kanavista lisätään. Hyödynnetään enemmän ja tehokkaammin olemassa olevia kanavia osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisessa: lasten parlamentti, nuorisovaltuusto, vanhempainillat, oppilaskunnat ja luokkatunnit. Asiakaslähtöisyyden varmistaminen: kuullaan systemaattisesti lasten ja nuorten toiveet ja tarpeet palveluissa sekä niiden kehittämisessä. 	<p>Kaikki toimialat</p> <p>Konsernihallinto</p> <p>Kaikki toimialat</p>
<p>4. Nopeutetaan ja helpotetaan lasten ja nuorten sekä perheiden pääsyä heidän tarpeitansa vastaaviin palveluihin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Perhekeskusmalli otetaan käyttöön koko Turun alueella ja se toimii aidosti moniammatillisesti. Nuorille suunnatut palvelut ovat aiempaa kohtaavampia, matalan kynnyksen palveluita ilman ajanvarausta ”walk in -periaatteella”. Sähköisten järjestelmien aiempaa tehokkaampi hyödyntäminen palveluista tiedottamisessa. Verkkokohtaamisten määrää ja laatua lisätään. Luodaan palveluohjausmalli, jossa asiakkaan tarvitsee tietää vain tarpeensa eikä palvelutarjontaa. (Vrt. Kompassi tai Pyydä apua -nappi.) Lapsiperheiden kotipalveluun panostaminen on tehokasta ennaltaehkäisyä. Varmistetaan kotipalvelun riittävä saatavuus. Pyritään takaamaan kaikille mahdollisuus käydä koulua omassa lähikoulussa. Tämä tarkoittaa sekä fyysisten tilojen että osaamisen kehittämistä. 	<p>Hyto, Sito ja Vapa</p> <p>Kaikki toimialat</p> <p>Sito</p> <p>Konsernihallinto</p> <p>Hyto</p> <p>Sito & Kyto</p>
<p>5. Edistetään lasten ja nuorten terveiden elintapoja ja arjenhallinnan taitoja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmallinen lähiliikuntapaikoista, leikkipaikoista ja koulujen sekä päiväkotien pihoista huolehtiminen ja kehittäminen viihtyisäksi sekä hyötyliikuntaan houkuttelevaksi kaikilla alueilla. Kannustetaan liikkumaan koulumatkat kävellen ja pyörällä. 	<p>Vapa, Kyto ja Sito</p>

Tavoitteet	Toimenpiteet	Päävastuutaho
	<p>Tämä tehdään toimialarajat ylittävällä yhteistyöllä.</p> <ul style="list-style-type: none"> Korostetaan perusasioiden merkitystä ohjauksessa ja neuvonnassa: terveellinen ravinto, riittävä uni, liikunta ja paikallaanolon vähentäminen. Varmistetaan, että jokaisella lapsia, nuoria tai perheitä kohtaavalla toimijalla on riittävästi tietoa terveellisistä elämäntavoista ja keinoja puheeksiottamiseen sekä palveluihin ohjaamiseen. Tarvitaan uusia toimintatapoja nuorten aikuisten arjen taitojen lisäämiseksi: käytännön harjoittelua itsestä huolehtimiseen, kodinhoitoon, virastoissa asiointiin, laskujen maksuun ja raha-asioiden hoitamiseen. Liikkuva koulu -toiminnan vakiinnuttaminen ala- ja yläkouluihin, laajennus jo toteutettu toiselle asteelle. Liikuntavälineiden kierrätys joko kaupungin tai kolmannen sektorin toimesta. Terveiden elintapojen markkinointi nuorten näköiseksi esim. tubettajien avulla. Move! -mittausten ja kouluterveyskyselyn tuloksia hyödynnetään koulujen omissa toimenpidesuunnitelmissa. Taloustaitojen opettamista vahvistetaan perusopetuksen ja toisen asteen opetussisällöissä ja painotetaan osana talous- ja velkaneuvontaa sekä asumisneuvontaa. 	<p>Hyto, Vapa ja Sito</p> <p>Hyto, Sito ja Vapa</p> <p>Vapa ja Sito</p> <p>Vapa</p> <p>Hyto ja Konsernihallinto</p> <p>Hyto, Sito ja Vapa</p> <p>Sito</p>
<p>6. Ennaltaehkäistään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalista ja fyysistä väkivaltaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kaikkien opettajien kouluttaminen: Prokoulu-toiminnan kautta positiivisen pedagogiikan edistäminen ja Mapa-koulutuksen aggressiivisen ja haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Someturva-palvelun käytön vakiinnuttamisen tarvetta arvioidaan peruskouluissa ja toisella asteella. Koulutetaan henkilökuntaa tunnistamiseen, puuttumiseen ja eteenpäin ohjaamiseen. Otetaan käyttöön LUOTSI-toimintamalli väkivallan (lähisuhde, seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu, kiusaaminen) tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi. 	<p>Sito</p> <p>Sito ja Vapa</p> <p>Hyto ja Sito</p>
<p>7. Säilytetään UNICEFIN lapsiystäväallinen kunta -tunnustus. Otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi osana ennakko-vaikutusten arviointia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tehdään kaupunkitasoinen päätös ennakko-vaikutusten arvioinnin systemaattisesta käyttöönotosta. Vahvistetaan nuorten demokratiakasvatusta toteuttamalla vaalien yhteydessä äänioikeuden käyttöön innostava kampanja nuorille.” 	<p>Konsernihallinto</p> <p>Konsernihallinto</p>
<p>8. Turvataan lapsille ja nuorille riittävät harrastusmahdollisuudet vanhempien varallisuudesta ja muista taustekijöistä riippumatta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Selvitys ”Islannin mallin -harrastesetelin” toteutustavasta Turussa, käyttöönoton pilotointi. Tavoitteena on taata jokaiselle lapselle ja nuorelle vähintään yksi harrastus. Harrastusten järjestäminen kaupungin tiloissa monipuolisesti myös muualla kuin 	<p>Vapa ja Sito</p> <p>Kyto ja Vapa</p>

Tavoitteet	Toimenpiteet	Päävastuutaho
	kouluympäristössä. Tärkeää on, että harrastaminen mahdollistuu lasten ja nuorten lähiympäristöissä. <ul style="list-style-type: none"> • Useampien maksuttomien harrastusmahdollisuuksien takaaminen: koulujen harrastusaikaikkuna-toiminnan edelleen kehittäminen. • Kehitetään tiloja niin, että ne mahdollistavat nuorten vapaamuotoista oleskelua. 	Vapa ja Sito Vapa
9. Puututaan varhaisessa vaiheessa tehokkaasti koulupoissaoloihin ja ennaltaehkäistään koulutuksen keskeyttämistä antamalla lapselle, nuorelle sekä perheelle tarvittava tuki.	<ul style="list-style-type: none"> • Otetaan käyttöön yhtenäinen koko kaupungin kattava toimintamalli koulupoissaoloihin puuttumiseen. • Otetaan käyttöön hankkeiden kautta kehitettäviä toimintamalleja, joilla ehkäistään koulupolun keskeyttymistä. Toimitaan yhteistyössä lastensuojelujärjestöjen kanssa. 	Sito ja Hyto Sito ja Hyto
10. Edistetään varhaista puuttumista pienten lasten käytöksessä havaittuihin huolenaiheisiin. Tuetaan perheiden haakeutumista aikaisessa vaiheessa tarvittavan tuen ja eri palveluiden piiriin.	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvattajille lisäkoulutusta pienten lasten haastavaan käytökseen (Esim. Mapakoulutus). • Lapset puheeksi –menetelmä käyttöön kattavasti. • Mahdollistetaan aiempaa useammin lisäkäynnit neuvolassa tai muut perheitä tukevat interventiot. • Kuraattoritoiminnan käynnistäminen varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa • Psykologiresurssin saaminen esiopetuksen oppilashuoltoon 	Sito Sito ja Hyto Hyto Sito Sito ja Hyto
11. Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiini- ja päihdekokeiluja.	<ul style="list-style-type: none"> • Koulunuorisotyön vahvistaminen matalan kynnyksen kohtaamisen ja keskustelun mahdollistamiseksi. • Päihdevalistuksen muotojen ja tapojen kehittäminen edelleen yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. • Luodaan selkeä toimintamalli lasten ja nuorten nikotiini- ja päihteidenkäyttöön puuttumiseen. Laaditaan yhteinen ohjeistus siitä, miten toimitaan kun oppilas tulee kouluun päihtyneenä. 	Vapa Hyto Hyto ja Sito
12. Ennaltaehkäistään nuorten radikalisoitumista ja jengiytymistä.	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeän toimintamallin luominen eri taustoista nousevaan jengiytymiseen puuttumiseen ja radikalisoitumisviitteistä ilmoittamiseen. • Koulutetaan nuorten kanssa työskenteleviä tunnistamaan ilmiöitä. 	Konsernihallinto Konsernihallinto
13. Kehitetään lastensuojelua valtakunnallisten laatusuosituksen ja rakennemuutostavoitteiden mukaisesti.	<ul style="list-style-type: none"> • Turvataan lapsiperhesosiaalityölle ja lastensuojelulle riittävät resurssit laatusuosituksen mukaisesti • Jatketaan rakennemuutostavoitteiden eteen tehtyä työtä; painotetaan ennaltaehkäisevää ja avoimuuden työtä. Sijaishuollossa lisätään edelleen perhehoitoa. • Lapsen ja perheen asemaa ja osallisuutta vahvistetaan lastensuojelun prosesseissa 	Hyto Hyto Hyto

Tavoitteet	Toimenpiteet	Päävastuutaho
	<ul style="list-style-type: none"> Vaativimman lastensuojelutyön osaamista vahvistetaan 	Hyto

Kuntalaisilta kysyttiin palautetta suunnitelman luonnoksesta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman luonnoksesta pyydettiin palautetta ja kommentteja kuntalaisilta Turun Kerro kantasi -verkkopalvelussa 20.1.–2.2.2020. Kuulemisesta kerrottiin Turun kaupungin verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa. Lisäksi Turun koulujen rehtoreita pyydettiin lisäämään tieto kuulemisesta oman koulunsa Wilmaan. Tieto kuulemisesta lähetettiin myös nuorisovaltuuston ja lastenparlamentin sihteereille, joita pyydettiin lähettämään viestiä eteenpäin. Kysely keräsi kahdessa viikossa yhteensä 72 kommenttia.

Kaikki palautteet käytiin läpi ja teemoiteltiin joko suunnitelmassa olleiden tavoitteiden alle tai uusiksi teemakokonaisuuksiksi. Eniten kommentteja kirjoittivat kiusaamiseen puuttuminen ja lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet. Palautteiden pohjalta täydennettiin ja lisättiin sellaisia toimenpiteitä, joita lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla voidaan toteuttamiskelpoisesti ohjata ja kehittää. Tällaisia olivat esimerkiksi tilojen kehittäminen niin, että ne mahdollistavat nuorten vapaamuotoista oleskelua, taloustaitojen opettamisen vahvistaminen sekä hyöty- ja koulumatkaliikuntaan kannustaminen. Kaikki kuntalaispalautteissa esiin nousseet keskeiset teemat kirjattiin suunnitelmaan tiedoksi kaupunginvaltuustolle (ks. taulukko alla). Puhekupliin on nostettu suoria sitaatteja kuntalaispalautteesta.

”Mielenterveysongelmia pitäisi tuoda esille hyväksyttävänä asiana ja sairautena, johon saa ja pitää hakea apua.”

”Koulukiusaamiseen puuttava, jopa vähäiseenkin. Ei ainoastaa puheissa ja kirjoituksissa. Enemmän tekoja vähemmän puhetta!”

”Parempaa ruokaa kouluihin, nälkäisenä ei jaksakaan keskittyä.”

”Taloustaitoja tulisi opettaa enemmän kouluissa.”

”Tärkein lasten ja nuorten hyvinvointiin Turussa vaikuttava tekijä on koulujen ja päiväkotien sisäilma.”

”Lågstadieelevernas hobbyverksamhet/ idrottsverksamhet/ träningar borde vara på eftermiddagen efter skolan.”

Kuntalaispalautteet

Kuntalaispalautteissa korostettiin erityisesti seuraavia teemoja:

- Mielenterveyden tuki
- Kiusaamiseen ja syrjintään puuttuminen
- Puhdas sisäilma
- Seinättömistä ja avoimista luokkatiloista luopuminen
- Resursointi peruspalveluihin, erityisesti opetus ja kouluruokailu
- Erityislasten tarpeiden huomioiminen koulussa
- Nuorten oleskelutilat ja nuorisotoiminta
- Harrastustoiminnan takaaminen
- Lasten ja nuorten terveiden elintapojen ja arjenhallinnan taitojen edistäminen, erityisesti hyötyliikunta ja taloustaidot

Kaupunginhallituksen toiveesta nuorisovaltuustolta pyydettiin suunnitelmasta vielä erillinen lausunto. Nuorisovaltuusto toteaa 28.8.2020 antamassaan lausunnossa, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on monipuolinen ja oikeasuuntainen.

Lausunnossa nostetaan esiin resurssointitarve nuorten lisääntyneiden mielenterveysongelmien ja yksinäisyyden ratkaisemiseksi sekä matala kynnys palveluihin hakeutumisessa. Suunnitelmassa näihin haasteisiin vastataan usealla toimenpide-ehdotuksella. Nuorisovaltuusto näkee nuorten äänestysaktiivisuuden tukemisen tärkeänä ja esittää äänestyspaikkojen tuomista koulun tiloihin. Vaalipäivän äänestyspaikoista suuri osa on ollut kouluja, monitoimitaloja ja nuorisotaloja. Suunnitelmaa täydennettiin uudella toimenpiteellä: ”Vahvistetaan nuorten demokratiakasvatusta toteuttamalla vaalien yhteydessä äänioikeuden käyttöön innostava kampanja nuorille.”

Nuorisovaltuusto tullaan ottamaan mukaan suunnitelman toimeenpanoon ja siltä pyydetään edustajat suunnitelman etenemisen arviointiin.

Ohjelman seuranta

Ohjelman seuranta kytketään osaksi kaupungin strategian ja talouden seurannan vuosikelloa. Ohjelman etenemisestä raportoidaan kaupunginhallitukselle suunnitelmakauden puolivälissä ja sen lopussa.

Suunnitelman tavoitteita edistävien toimenpiteiden laadullista etenemistä seurataan konkreettisesti ns. liikennevalomallilla, jonka avulla havainnollistetaan etenemistä: ei aloitettu, kesken ja valmis. Raportoinnin yhteydessä ohjelman vaikuttavuutta lasten ja nuorten hyvinvointiin seurataan ja mitataan toimialojen ja konsernihallinnon strategiaan sopimuksiin kirjatulla mittareilla. Tämän lisäksi vaikuttavuutta mitataan kouluterveyskyselyn tuloksien muutoksilla verrattuna aikaisempaan mittausajankohtaan sekä syrjässä olevien nuorten määrällä.

Raportoinnista vastaa Hyvinvoinnin ohjausryhmän alainen Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä yhdessä konsernihallinnon kanssa. Toimialat vastaavat osaltaan tarvittavien tietojen toimittamisesta raportointia varten. Nuorisovaltuustolta pyydetään edustajat suunnitelman etenemisen arviointiin.

6. Rakennuspiirustukset liitteenä

LIITE 1: Lapsille, nuorille ja perheille tukea ja hyvinvointia tarjoavat keskeisimmät palvelut

Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut

Äitiys- ja lastenneuvolapalveluita tarjotaan kaikille lasta odottaville ja alle kouluikäisille sekä heidän perheilleen. Neuvoloiden toiminnan tarkoituksena on auttaa raskautta tai raskauden ehkäisyä suunnittelevia, lasta odottavia perheitä sekä lapsia vanhempineen tekemään terveellisiä ja kestäviä arjen valintoja. Neuvolat tarjoavat perheille ammatillista tukea terveyteen ja hyvinvointiin sekä toteuttavat terveystarkastuksia valtakunnallisten suositusten ja perheiden yksilöllisen tarpeen mukaan.

Neuvolatoimintaan kuuluu osana myös avoneuvolat, jotka koskevat akuutteja käyntejä; mm. vauvan sydäntään kuuntelua, neuvolaikäisten lasten rokotuksia, vauvojen painokontrolleja, sairauslomatodistuksen tarvitsijoita, kun on kyse raskaudesta johtuvasta syystä. Lisäksi neuvolan toimintaa ovat ryhmäneuvolat ja kotikäynnit. Perhevalmennusta järjestetään Turussa keskitetysti ensimmäistä lastaan odottaville perheille. Neuvola tekee yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa; mm. päiväkotien, neuvolan perheohjauksen ja sosiaalipalvelujen kanssa. Turun neuvolalla on omat Facebook-sivut, chat-palvelua sekä sähköisen asiointin kautta yhteydenottomahdollisuus oman terveydenhoitajan kanssa.

Neuvolasta voidaan tehdä myös lähete neuvolapsykologille, jonka palvelumuotoja ovat arviointi, lyhytaikainen ohjaus ja neuvonta sekä lasten psykologiset tutkimukset. Neuvolapsykologi tekee yhteistyötä muiden lapsiperheiden parissa työskentelevien tahojen kanssa.

Neuvolasta voidaan lähettää asiakas myös Torin Kulman palveluihin. Torin Kulma on Turun kaupungin hyvinvointitoimialan ja Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän yhteistyönä toteuttama sopimus pohjainen palvelu, jonka avulla ammattilaiset tukevat pikkulapsiperheen arjen hallintaa, vanhemmuuden taitoja ja voimavarojen vahvistumista.

Varhaiskasvatus

Lasten huoltajille tarjotaan joustavia vaihtoehtoja lapsensa varhaiskasvatukseen ja hoidon järjestämiseksi. Vaihtoehtoina ovat kunnallisissa päiväkodeissa tapahtuva varhaiskasvatus ja perhepäivähoito ja avoimen varhaiskasvatuksen eri toiminnat sekä varhaiskasvatus yksityisissä päiväkodeissa, perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito.

Varhaiskasvatus on suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatus muodostaa yhdessä esi- ja perusopetuksen kanssa lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista edistävän kokonaisuuden.

Esiopetuksella tarkoitetaan Esiopetussuunnitelman mukaista kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Seurakuntayhtymä tarjoaa kerhomuotoista varhaiskasvatusta toimien omana toimijana, kunnallisen varhaiskasvatuksen yhteistyökumppanina tai kolmannen sektorin yhteistyökumppanina. Seurakunta toimii myös katsomuskasvatuksen asiantuntijana varhaiskasvatuksessa.

Perusopetus

Perusopetuksella tarkoitetaan yleissivistävää koulutusta 7–16 -vuotiaille. Perusopetus käsittää luokat 1–9. Perusopetus on maksutonta ja sen tavoitteena on antaa valmiudet ja kelpoisuus seuraavan koulutusvaiheen opintoihin. Opetuksen sisällöt ja tavoitteet määritellään opetussuunnitelmassa. Perusopetusta annetaan Turun kaupungin peruskouluissa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kaupungin koulujen lisäksi Turussa sijaitsee yksityisiä kouluja.

Oppimisen ja kasvun tuki ovat osa laadukasta esi- ja perusopetusta. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea on tarjolla kaikille lapsille ja nuorille. Tukimuotoina ovat muun muassa lapsen ja nuorten pedagoginen tuki, ohjaus ja oppilashuoltotyö. Lapsella ja nuorella on oikeus varhaiseen, systemaattiseen ja ennalta-ehkäisevään tukeen. Lapsen ja nuoren saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä.

Moninaisella oppimisen ja kasvun tuella taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä.

Perusopetuksessa tarjotaan myös oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi aamu- ja iltapäivätoimintaa 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille sekä muiden vuosiluokkien erityisopetuksessa oleville oppilaille.

Kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri sekä esioppilaiden neuvolatoiminta

Kouluterveydenhoitaja tekee vuosittain terveystarkastuksen jokaiselle 1.–9.-luokkalaiselle. Koululääkäri tapaa oppilaan lääkärintarkastuksissa 1., 5. ja 8. luokilla. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on lapsen ja nuoren terveyden edistäminen sekä terveen kasvun, kehityksen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen. Kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri tekevät tiivistä yhteistyötä perheiden, koulun henkilöstön ja muun oppilashuollon kanssa. Kouluterveydenhoitajaan voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä, jos mieltä askarruttavat esimerkiksi kasvuun, kehitykseen, elintapoihin tai vaikkapa kaverisuhteisiin liittyvät asiat. Kouluterveydenhoitaja huolehtii myös rokotusohjelman mukaisista rokotuksista ja koulupäivän aikana sattuneista tapaturmista ja sairastumisista. Lääkärintoimintaa vaativien sairauksien ja vapaa-ajalla sattuneiden tapaturmien hoito sen sijaan kuuluu omalle terveysasemalle.

Oppilashuollon mukainen terveydenhuolto järjestetään neuvolatoiminnan yhteydessä. Neuvoloiden terveydenhoitajat ja lääkärit tekevät tiivistä yhteistyötä lasten huoltajien sekä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa.

Koulukuraattori

Kuraattori työskentelee opintojen keskeyttämistä ehkäisevällä työotteella ja tukee opiskelijaa elämän eri osa-alueilla tapahtuvissa muutoksissa. Kuraattori on mukana koulun ja kodin välisessä yhteistyössä, sekä päihde- ja kiusaamisen vastaisessa, hyvinvointia tukevassa oppilaitostyössä. Kuraattori tukee oppilaiden sosiaalista hyvinvointia, myönteistä kokonaiskehitystä ja koulunkäyntiä. Kuraattori tekee sekä yksilökohtaista että yhteisöllistä oppilashuoltoa. Kuraattorin asiakkaaksi oppilas voi hakeutua itse tai opettajan/huoltajan pyynnöstä. Kuraattori auttaa niissä haastavissa tilanteissa, jotka häiritsevät oppilaan koulunkäyntiä (poissaolot, käytöksen haasteet, perhetilanne, kaveriongelmat yms.) Kuraattorin työtä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaan kuraattoripalvelut kuuluvat myös esiopetukseen. Turussa on käynnissä 1.8.2019-31.7.2020 Opetushallituksen rahoittama kehittämishanke mm. esiopetuksen kuraattoripalveluista.

Koulupsykologi

Koulupsykologin työn tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen sekä koulunkäynnin tukeminen. Tämä tapahtuu osaltaan osallistumalla koulun arjen ja toiminnan kehittämiseen siten, että jokaisella oppilaalla olisi koulussa hyvä ja turvallista olla. Työnkuvaan kuuluu koulun henkilökunnan konsultointi erilaisissa oppilaiden koulunkäyntiin, hyvinvointiin ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Koulupsykologi kuten myös koulukuraattorikin voi myös osallistua luokkatyöskentelyyn sekä erilaisten ryhmien toteuttamiseen. Koulupsykologi tukee lapsia, nuoria ja perheitä mm. oppimiseen sekä tunne-elämään liittyvissä asioissa sekä ohjata tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Koulupsykologiin voi olla yhteydessä lapsi tai nuori itse, huoltaja, koulun henkilökuntaan kuuluva tai muu yhteistyötaho.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain velvoittamia psykologipalveluita ei Turussa ole ollut esiopetuksessa saatavilla resurssien niukkuuden takia.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut

Opiskeluterveydenhuolto vaikuttaa aktiivisesti opiskeluympäristöön ja tukee opiskelijaa opiskelukyvyyn ylläpitämisessä, itsehoidossa, riittävässä elämän hallinnassa sekä terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämisessä ja saavuttamisessa. Opiskeluterveydenhuolto tarjoaa terveydenhuollon palveluita Turussa sijaitsevien toisen asteen ammatillisten oppilaitoksien ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoille.

Mielenterveyspalvelut ja oppilaitosten psykiatriset sairaanhoitajat

Mielenterveyteen liittyvissä asioissa haetaan apua ensisijaisesti terveysasemalta. Mielenterveyspalveluita annetaan lisäksi neuvoloissa, kouluterveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa ja vanhusten kotihoidoissa.

Vaikeammissa mielenterveysongelmissa terveysaseman lääkäri tekee tarvittaessa lähetteen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin psykiatriseen erikoissairaanhoidon.

Turussa on haluttu kohdentaa resursseja mielenterveydellisten ongelmien varhaiseen tukeen ja vastata kasvavaan hoidon tarpeeseen. Kaupunki on hankkinut ostopalveluna 10 psykiatrisen sairaanhoitajan työpanoksen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriltä. Sairaanhoitajat työskentelevät yläkouluissa, lukioidissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Psykiatrian ammattilaisen tuki vahvistaa oppilaitosten opiskeluhuoltoa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan ja -lääkärin sekä kuraattorin ja psykologin tekemää mielenterveystyötä.

Psykiatrinen sairaanhoitaja toimii osana koulun oppilashuoltoa ja heidän tavoitteenaan on olla oppilaiden ja opiskelijoiden tukena mielenterveyden häiriöiden hoidossa, kun psykiatrian kriteerit eivät täyty, mutta opiskeluhuollon tuki ei riitä. Sairaanhoitajat toimivat yläkouluissa ja toisella asteella. He tarjoavat intensiivisiä tukikeskustelujaksoja ja tekevät tiivistä yhteistyötä myös psykiatrian kanssa. Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle pääsee koulu- tai opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajanhoitajan kautta.

Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalveluun kuuluvat esimerkiksi välttämätön kodinhoitoapu sekä perheen arkirutiinien, vanhemmuuden ja toimintakyvyn tukeminen. Yhteyshenkilönä toimii kaupungin perheohjaaja, joka myös tekee palvelun myöntämisen edellytyksenä olevan, kartoittavan kotikäynnin.

Palvelu on tarkoitettu perheille, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Perheen lisäksi palvelua voi hakea kuka tahansa perheen kanssa tekemisissä oleva. Kotipalvelu on perheelle tulosidonnainen palvelu, josta kaupunki maksaa osan palvelusetelillä.

Kasvatus- ja perheneuvola

Kasvatus- ja perheneuvola palvelee turkulaisia lapsiperheitä, joissa on 0-18-vuotiaita lapsia. Perheneuvolasta saa apua ja tukea lapsen ja nuoren psyykkiseen kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä. Yhteyttä voi ottaa myös perheen vuorovaikutusongelmissa tai kun ollaan huolissaan lapsen käyttäytymisestä tai tunne-elämään liittyvistä asioista.

Kasvatus- ja perheneuvola hoitaa lakisääteistä perheasioiden sovittelua. Kasvatus- ja perheneuvolassa työskentelee psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, lastenpsykiatri ja toimistotyöntekijä. Palvelut ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Asiakkaaksi voi tulla varaamalla itse ajan tai viranomaisen läheteellä.

Sosiaalityö

Sosiaalityöstä saa tukea silloin, kun elämäntilanne on kuormittava, toivotaan muutosta elämään tai kun tuntuu, että monenlaiset haasteet ovat kasautuneet eikä ole itse varma, miten päästä eteenpäin. Lapsiperheille tukea tarjoaa lapsiperhesosiaalityön kolme alueellista yksikköä ja 18-vuotta täyttäneille, joiden taloudessa ei asu alaikäisiä lapsia, sosiaalipalveluja tarjoaa aikuissosiaalityön yksikkö.

Lapsiperheiden sosiaalityössä työntekijät etsivät yhdessä perheen kanssa heidän elämäntilanteeseensa sopivia vaihtoehtoja, kannustavat muutoksessa sekä toimivat tarpeen mukaan yhteistyössä muun palveluverkoston ja läheisverkoston kanssa.

Lapsiperhesosiaalityössä tehdään lasten ja lapsiperheiden palvelutarpeen arviointeja, joiden yhteydessä selvitetään aina myös lastensuojelun tarve. Palvelutarpeen arvion jälkeen lapsiperheiden sosiaalityöntekijä arvioi onko lapsella/perheellä tarvetta sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkuudelle. Vaihtoehdot ovat seuraavat:

- Erityistä tukea tarvitsevan lapsen asiakkuus lapsiperhesosiaalityössä
- Lapsiperhesosiaalityön asiakkuus lapsiperhesosiaalityössä
- Asiakkuus lastensuojelun avohuollossa
- Ei asiakkuutta sosiaalipalveluissa

Perhetyö

Perhetyö on tukitoimintaa perheille, joissa on tuen tarvetta. Perhetyötä tehdään asiakkaan kotona tai ryhmässä. Palvelun myöntämiseen vaaditaan perheen oman sosiaalityöntekijän arvio.

Jos perheellä on vaikeuksia selvittää jokapäiväisestä elämästä, esimerkiksi lasten hoidosta tai äkillisistä / pitkittyneistä kriisitilanteista, perhetyöntekijä voi auttaa perhettä selviytymään. Yhdessä perheen kanssa työntekijä etsii perheen arkea tukevia verkostoja. Perhetyö voi ennaltaehkäistä muiden lastensuojelun toimenpiteiden tarvetta.

Lastensuojelu

Turussa sosiaalipäivystys ottaa vastaan lapsiin liittyvät yhteydenotot ja lastensuojeluilmoitukset. Tämän jälkeen sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä arvioi seitsemässä päivässä, aloitetaanko lapsen palvelutarpeen arviointi sosiaalihuolto -ja/tai lastensuojelulain mukaisesti. Tässä kohtaa lapsi on vielä sosiaalihuollon asiakkuudessa, koska tässä kohtaa palvelua arvioidaan vielä. Jos tarvitaan akuuttia sijoitusta lapselle, siirtyy lapsi tässä kohtaa suoraan lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen.

Lapsiperhesosiaalityön sosiaalityöntekijä tekee palvelutarpeen arvion kolmen kuukauden kuluessa ja arvioi, kuuluuko asiakas lapsiperhesosiaalityöhön, lastensuojeluun tai johonkin muuhun palveluun. Erityisen tuen tarpeessa olevalle lapselle, hänen sisaruksilleen ja vanhemmille tarjotaan sosiaalityössä erityistä palvelua ja tukea tarpeen mukaan. Palveluista keskeisimpiä ovat kotiin vietävä perhekuntoutus ja -päihdeperhekuntoutus sekä perheen arviointi, perhetyö, tuk-henkilö- ja tukiperhetoiminta sekä lasten ympärivuorokautinen kotihoito.

Jos sosiaalityössä lapsen palvelutarpeen arvioinnissa päädytään siihen, että tarvitaan lastensuojelun palveluja, siirretään asiakkuus avohuollon lastensuojeluun. Lastensuojelu voi olla vanhemmuuden tukemista, paikkaamista tai äärimmillään sen korvaamista. Ensisijaisesti kuitenkin pyritään siihen, että lapsi/nuori voi kasvaa ja kehittyä omassa kodissaan. Lastensuojelussa toimitaan mahdollisimman hienovaraisesti siten, ettei toimenpiteillä aiheuteta vahinkoa lapsen kehitykselle. Lastensuojelulla on tarvittaessa velvollisuus toimia, vaikka asiakas ei haluaisi, mutta lapsen etu vaatii puuttumista. Lastensuojelu jakautuu lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoon.

Ehkäisevä päihdetyö ja päihdepalvelut

Turussa ehkäisevän päihdetyön koordinointi kuuluu kaupungin hyvinvointitoimialalle, käytännön toteutus tapahtuu yhteistyössä mm. koulujen, nuorisotyön ja järjestöjen kanssa. Ehkäisevä päihdetyö kattaa myös rahapelihaittojen ehkäisyn. Lasten ja nuorten ehkäisevää päihdetyötä ovat päihde- ja pelikasvatus, varhainen puuttuminen nuorten päihdeidenkäyttöön ja haitalliseen pelaamiseen, päihdemyrkytysten ehkäisy sekä yhteisötason ehkäisevä päihdetyö eli PAKKA-toimintamallin toteuttaminen. Vuosina 2020–2023 ehkäisevässä päihdetyössä painopisteenä on koulujen päihdekasvatuksen kehittäminen. Koulujen ehkäisevään päihdetyöhön kootaan ohjeistusta ja materiaalia yhteistyössä Lounais-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Lisäksi Turussa pitkään toteutettua ”Päihdetietoa ja -taitoa”-mallia kehitetään edelleen. Toimintamallissa kaupungin ehkäisevän päihdetyön työntekijät kouluttavat sote- ja nuorisotalon AMK-opiskelijoita ohjaamaan alakoulujen päihdeoppitunteja. Mallia laajennetaan kattamaan myös yläkoulut ja toisen asteen oppilaitokset.

Alaikäisille ja nuorille tarkoitettuja päihdepalveluita ovat Turussa nuorten selviämisasema, lasten ja nuorten poliklinikan nuorisopoliklinikka ja A-Klinikan Nuorten palvelut. Lisäksi päihteitä käyttäviä nuoria kohdataan ja hoidetaan sosiaalipalveluissa lastensuojelun ja sijaishuollon palveluissa.

Varsinaiseen päihdehoitoon pääsee myös varaamalla ajan omalta terveysasemalta tai omalta sosiaalityöntekijältä, josta saa apua päihteiden käytön kartoittamisessa ja tarpeiden mukaiseen päihdehoitoon hakeutumisessa.

Terveysasemien yhteydessä toimii mielenterveys- ja päihdetiimi, josta saa apua kun päihteidenkäytön lisäksi arkea vaikeuttaa mielenterveyden häiriöt tai tarvitaan muuten moniammatillista tukea. Päihdekierteen katkaisuun ja vieroitusoireiden hoitoon voi hakeutua Turun katkaisuhuoltoasemalle. Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin saa apua Turun alueen yhteispäivystyksen Mielenterveys- ja päihdeyksiköstä.

Kehitysvammapalvelut

Kehitysvammapalvelut on tarkoitettu henkilöille, jotka kehitysvammaisuuden takia tarvitsevat erityispalveluja. Kehitysvammapalveluissa tehdään psykologiset ja sosiaaliset selvitykset sekä perusterveydentilan tarkistus. Tehtyjen selvitysten pohjalta laaditaan yksilöllinen palvelu- ja kuntoutussuunnitelma. Erityispalveluja tarvitaan silloin kun peruspalvelut eivät ole riittäviä.

Kehitysvammaisille tarkoitettuja palveluita ovat mm. neuvonta, ohjauspalvelu, asumispalvelu, työ- ja päivätoiminta, lyhytaikaishoito ja laitoshoido.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palveluita ovat palveluohjaus, lyhytaikaishoito, erityisperhe-työ- ja autismiohjauspalvelut. Yhteistyötä tehdään Turun lastenneurologisen yksikön kanssa. Palveluihin kuuluvat myös vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten omaishoidontuki.

Opiskelu- ja työllisyysmahdollisuuksien edistäminen: Ohjaamo ja Työpiste

Turun Ohjaamo on palvelupiste alle 30-vuotiaille nuorille, josta löytyy useita nuorten palveluja saman katon alta. Ohjaamossa on nuorille tarjolla muun muassa työllistymispalveluja sekä tieto- ja neuvontapalveluja. Ohjaamossa voi asioida ilmaiseksi ja ilman lähetettä.

Ohjaamosta saa:

- henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta
- apua työpaikan etsintään
- apua koulutuspaikan hakuun
- urasuunnittelua
- omaan elämäntilanteeseesi sopivaa vaihtoehtojen kartoitusta
- tietoa harrastuksista
- apua lomakkeiden täytössä

Turun kaupungin Työpiste auttaa ja neuvoo työllistymisessä. Työpisteen tärkein tehtävä on saattaa työ ja tekijät yhteen. Työpiste palvelee asiakkaita henkilökohtaisesti puhelimitse ja kirjeitse sekä sovituisissa tapaamisissa Työpisteessä. Työpisteessä voi asioida myös ilman ajanvarausta. Käytettävissä on asiakaspalvelupäätteitä, joiden käyttöön annetaan opastusta. Työpisteessä on tarjolla tietoa, ohjausta, neuvontaa, valmennusta ja työpaikkoja. Esimerkkejä palveluista: Foreammatti-ohjelma käyttöösi, infotilaisuuksia, piilotyöpaikkoja, palkkatukityötä, kuntouttavaa työtoimintaa, terveystarkastuksia, työkykyarvioita sekä nuorille kesätyöseteleitä.

Liikuntapalvelut

Liikunta on lapsille ja nuorille hyvän harrastuksen lisäksi myös tärkeä terveyden ylläpitäjä. Liikkuminen ja aktiivinen elämäntapa ehkäisevät ylipainoa ja luovat pohjaa terveydelle myös aikuisiällä. Omatoimisia liikkumisedellytyksiä edistetään tarjoamalla kuntalaisten käyttöön sekä hoitamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja ja liikkumisympäristöjä.

Turussa edistetään alle kouluikäisten lasten, heidän huoltajiensa ja perheiden yhteisiä liikuntamahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksessa liikkumista ohjaavat valtakunnalliset Fyysisen aktiivisuuden suositukset sekä Ilo kasvaa liikkuen –ohjelma. Liikuntatoiminnan tukemiseksi varhaiskasvatuksessa on kehitetty koko varhaiskasvatuksen kattava liikunnan koordinaatiomalli. Liikkuva koulu -toiminta on vakiintunutta ja sitä kehitetään edelleen. Myös lasten ja nuorten koulupäivänaikaista liikkumista edistetään erilaisilla kouluille kohdennetuilla toimilla muun muassa järjestämällä monipuolista liikunnallista kerhotoimintaa koulupäivien yhteydessä.

Lasten ja nuorten liikunnan harrastamista edistetään vapaa-ajalla yhteistyössä liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten ja liikuntapalveluja tuottavien yritysten kanssa. Myös harrastetelitoimintamallin sisältöä ja käyttöönottomahdollisuuksia selvitetään. Vamma, pitkäaikaissairaus tai apuvälineiden käyttö ei ole este liikkumiselle tai liikunnan harrastamiselle. Soveltavan liikunnan mahdollisuuksia edistetään mm. järjestämällä ryhmätoimintaa.

Turussa on lapsille ja nuorille paljon maksuttomia tai edullisia liikunnan harrastusmahdollisuuksia.

- Lasten liikunnan ihmemaana on tarkoitettu lapsiperheille. 1–12-vuotiaat voivat käydä Ihmemaassa yhdessä aikuisen kanssa. Ihmemaat ovat maksuttomia.
- 5–12-vuotiaat voivat kokeilla liikuntalajeja Lapset liikkeelle -tunneilla. Kokeilutunnit ovat maksuttomia.
- 13–19-vuotiaat voivat harrastaa liikuntaa Mihi-tunneilla (mihi.fi). Tunnit ovat maksuttomia ja tarkoitettu erityisesti aloittelijoille.
- Liikunta- ja urheiluseurat tarjoavat itsenäisesti paljon edullisia liikuntaharrastuksia lapsille ja nuorille ja perheille.
- Kaupunki tarjoaa myös liikuntavälineitä vuokrattavaksi ja lainattavaksi

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut toteuttaa nuorisolaisissa määriteltyjä alle 29-vuotiaille tarkoitettuja nuorisotyön perustehtäviä: nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, nuoren aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuoren sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Toiminta-ajatuksena on mahdollistaa voimaannuttavia kohtaamisen tiloja asiakaskunnalle, tukea lapsen ja nuoren kasvua parhaaksi minäksi ja vaikuttaa asiakaskunnan mahdollisuuksiin yhteiskunnassa. Nuorisopalvelut jakautuu kolmeen yksikköön: kulttuuriseen, kohdennettuun ja alueelliseen nuorisotyöhön. Nuorisopalveluissa työskentelee yhteensä noin 110 henkilöä.

Alueellisessa nuorisotyössä työn ydin rakentuu nuorisotilojen toiminnan ympärille. Nuorisotyöntekijät tekevät tarpeen mukaan nuorisotyötä myös alueensa kouluissa. Nuorisopalveluilla on kokeiluvaiheessa jalkautuvan nuorisotyön menetelmä, jolla pyritään täydentämään nuorisopalvelujen tila- ja palveluverkkoa sekä kehittämään uudenlaisia nuorisopalvelujen muotoja. Syvälahden ja Ypsilonin monitoimitiloissa on kehitetty yhteistoimintaa erityisesti kirjastopalvelujen kanssa. Monitoimitiloja on suunnitteilla myös muille alueille Turussa. Lisäksi alueellista nuorisotyötä tekevät Skeittihalli Cube ja Turku Game Academy.

Nuorisotilat ovat nuorten omia paikkoja, joiden toiminta on suunnattu 9–18-vuotiaille. Nuorilta on noussut toiveita myös yli 18-vuotiaiden nuorisotilatoiminnasta ja tähän etsitään sopivia malleja. Nuorisotiloissa voitavata muita nuoria sekä pelata ja harrastaa yhdessä. Nuoret saavat myös toteuttaa omia ideoita. Nuorisotilat ovat päihdeettömiä. Ohjaajina niissä toimivat koulutetut nuorisotyöntekijät. Alueellisia nuorisotiloja on 13 ja niissä työskentelee noin 40 työntekijää. Toimintaan osallistuakseen tarvitsee nuorisokortin. Kortti on ilmainen ja sen voi hankkia mistä tahansa nuorisotilasta.

Alueellisen nuorisotyön toiminnan arviointiin on pilotoitu valtakunnallista arviointityökalua, joka jatkossa tuottaa laadullista ja vertailtavaa sekä monipuolista arviointitietoa alueellisesta nuorisotyöstä.

Kohdennettuun nuorisotyöhön kuuluvat tieto- ja neuvontapiste NuortenTurku, nuorten työpaja Fendari ja siihen yhtenä osana kuuluva nuorten starttivalmennus sekä etsivä nuorisotyö Komppi. Kohdennettu nuorisotyö tarjoaa nuorille ja nuorille aikuisille tietoa ja tukea mm. ura- ja koulutuspolkujen valintaan, mielekkään vapaa-ajan rakentamiseen sekä elämäntaitojen hallintaan.

Kulttuurista nuorisotyötä tarjoavat Nuorten taide- ja toimintatalo Vimma, Lasten kulttuurikeskus Seikkailupuisto, Auran Panimo ja Rock Academy Finland ja Taidekeskus koulussasi -toiminta. Kulttuurisessa nuorisotyössä lapsia ja nuoria kannustetaan itseilmaisuuksiin ja kehittämään omaa identiteettiään taiteen keinoin. Kulttuurinen nuorisotyö tarjoaa toimintaa 0-29-vuotiaille.

Lasten kulttuurikeskus Seikkailupuiston toiminnan perustana on lapsilähtöisyys, ammattimaisuus, lasten tekemä taide, saavutettavuus, kokemuksellisuus ja yhteistyö. Seikkailupuisto tarjoaa lapsille ja perheille avoimia taidetyöpajoja, kerhoja ja tapahtumia sekä lastenteatteriesityksiä. Toiminta edistää ja tukee vapaa-aikaa, lasten omaa kulttuuria sekä perheiden yhdessä tekemistä.

Lastenkulttuuri

Turun kaupunki tarjoaa lapsille ja nuorille monenlaista kulttuuritoimintaa. Kulttuuripalvelut tukevat lapsen ja nuoren identiteetin muotoutumista ja myös kiinnittymistä yhteiskuntaan. Kulttuurisen pääoman puute on eräs nuorten syrjäytymiskehitystä edistävä tekijä. Lastenkulttuuri on ammattilaisten lapsille toteuttamaa lapsille ja lasten kanssa yhdessä toteutettua taidetta ja kulttuuria. Se on myös lasten luomaa kulttuuria, joka perustuu mm. leikkiin, se on lapsilähtöistä, saavutettavaa ja taiteellisesti korkeatasoista.

Lastenkulttuuripalveluissa painotetaan tasa-arvon ajatusta ja lasten hyvinvoinnin tukemista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 31: Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.

Vapaa-aikatoimialan lastenkulttuurin toiminnassa pidetään huoli lasten tasa-arvoisesta mahdollisuudesta osallistumiseen ja tuetaan helposti lähestyttäviä, matalankynnyksen palveluja. Toiminta on lapsilähtöistä, toiminta toteutetaan ja suunnitellaan lasten tarrumapinta huomioiden ja ymmärtäen. Taide ja taidekasvatus osana varhaiskasvatusta ja perusopetusta ovat keskeisiä tasa-arvoisen saavutettavuuden kannalta. Jokaisen kulttuurilaitoksen ohjelmassa on esityksiä, toimintaa ja työpajoja lapsille ja perheille. Vapaan ajan lastenkulttuurin toimijat antavat tärkeän panoksen kaupungin lastenkulttuuriin mm. taiteen perusopetuksen toteuttajina.

Lastenkulttuuria toteutetaan käytännössä myös mm. elämyspolkuohjelmalla, taide- ja kulttuurivierailut on kirjattuna koulujen opetussuunnitelmaan sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös vauvaperheille on tarjolla omaa ohjelmaa ja esityksiä.

Museopalvelut

Museopalvelut tuottavat hyvinvointia lapsille ja perheille. Museoissa on tarjolla joko omatoimista tai ohjattua toimintaa lapsille, nuorille ja perheille: tapahtumia, opastuksia, työpajoja ja kursseja. Lasten ja nuorten harrastustoiminnalla pyritään ehkäisemään yksinäisyyttä, vahvistamaan identiteettiä ja edistämään kansalaistaitoja. Perhepäivät ja vauva-tapahtumat ovat vakiintunutta museotoimintaa, joka tarjoaa laadukasta vapaa-aikaa perheille ja osaltaan tukee vanhemmuutta. Museot antavat ajan ja paikan koordinaattit itsensä sijoittamiselle ja maailman kohtaamiselle uusin silmin.

Museopalvelut kuuluvat osaksi sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa että koulujen kuntakohtaista opetussuunnitelmaa, elämyspolkua. Tämä takaa jokaisen ikäluokan lapselle mahdollisuuden päästä museoon vanhempien sosioekonomisesta asemasta tai intresseistä huolimatta.

Kirjastopalvelut

Kaupunginkirjasto tarjoaa lapsille ja lapsiperheille yhdenvertaisen pääsyn lastenkulttuurin pariin, painopisteenä ovat lukutaito, lukuinnon kehitys ja tunnetaitojen kehittyminen. Toiminta tähtää lasten ja perheiden tukemiseen. Kaikissa kaupungin kirjastoyksiköissä järjestetään ääneen lukua, satutuokioita, lasten esityksiä ja erilaisia aktiivisia toimintoja. Kirjastossa Elämyspolkuun kuuluvat niin kirjavinkkaus kuin mediakasvatukin.

Filharmoninen orkesteri

Turun filharmoninen orkesterin ohjelmassa on säännöllisesti lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja konsertteja, tapahtumia, työpajoja, konserttitalovierailuita ja avoimia kenraaliharjoituksia. Tavoitteena on

aktivoida lapsia ja nuoria kulttuurin avulla, ehkäistä syrjäytymistä, tukea perheiden kulttuuriharrastusmahdollisuuksia sekä taata kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua musiikkielämyksiin sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

Lapsille ja perheille suunnatun toiminnan kautta edistetään lasten hyvinvointia ja pyritään ehkäisemään yksinäisyyttä. Vauvojen taidetuokiot ovat laadukasta perheille suunnattua toimintaa, joka tukee osaltaan vanhemmuutta ja auttaa luomaan sosiaalisia verkostoja. Lasten musiikkijuhlat tarjoavat vuosittain monipuolisen kattauksen lastenmusiikkia ja tapahtumia. Filharmoninen orkesteri on osana koulujen opetussuunnitelmaan kirjattua elämyspolkuohjelmaa.

Kaupunkiympäristötoimialan palvelut

Kaupunkiympäristötoimiala vastaa viihtyisästä, turvallisesta ja terveellisestä asuin- ja toimintaympäristöstä sekä yleisten alueiden toimivuudesta ja kehittämisestä. Lisäksi toimiala vastaa ympäristöön ja rakentamiseen liittyvistä viranomaispalveluista, ympäristönsuojelusta, seudullisista jätehuollon viranomaispalveluista sekä seudullisista joukkoliikennepalveluista.

Palvelualueet

- **Kaupunkisuunnittelu ja maaomaisuus:** Palvelualue vastaa kaupungin maankäytön ja liikenteen suunnittelusta sekä kaupungin maaomaisuuden hallinnasta ja tonttutuotannosta. Lisäksi palvelualue seuraa ympäristön tilaa ja yhdyskuntarakenteen kehittymistä. Palvelualueella laaditaan mm. kaavoja ja liikennejärjestelyiden suunnitelmia, joiden perusteella toteutetaan tulevaisuuden elinympäristöä.
- **Kaupunkirakentaminen:** Palvelualue vastaa virkistysalueiden, leikkipaikkojen, kävely- ja pyöräteiden ynnä muiden yleisten alueiden toteutussuunnittelusta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta sekä kaupungin tilojen, kuten koulujen, päiväkotien ja monitoimitalojen rakennuttamisesta.
- **Luvat ja valvonta:** Palvelualue vastaa rakentamisen, ympäristönsuojelun, ympäristöterveyden, pysäköinninvalvonnan sekä seudullisen jätehuollon viranomaistehtävistä sekä toimintaan liittyvästä neuvonnasta, ohjauksesta, valvonnasta ja asiantuntijapalveluista. Luvat ja valvonta palvelee lapsiperheitä erityisesti kotien, koulujen ja päiväkotien rakentamisen lupapalveluista ja turvaamalla puhtaan ja terveellisen elinympäristön sekä monimuotoisen luonnon säilymistä.
- **Seudullinen joukkoliikenne:** Palvelualue tuottaa Turussa ja seudun kunnissa kaikille avoimet ja Föli-joukkoliikennepalvelut. Joukkoliikennettä käyttämällä asiakkaatkin ovat mukana edistämässä turvallista, terveellistä ja puhdasta elinympäristöä. Föli tarjoaa kohtuuhintaista matkantekoa ja liikumista helpottavia palveluita kaikenikäisille. Lapset ja nuoret pääsevät kyytiin muita edullisemmin. Tutuin palvelumme on Föli-kortti, jolla voi käyttää linja-auton lisäksi vesibussia ja kaupunkipyöriä.
- **Paikkatieto ja kaupunkimittaus:** Palvelualue vastaa tonttijakojen laadinnasta, kiinteistötoimituksista ja kiinteistörekisterin pidosta, kiinteistöjen osoitenumeroineista, paikkatietoaineistojen tuottamisesta ja ylläpidosta, paikkatietojärjestelmistä sekä toimialan asiakaspalvelusta. Tuotteisiin kuuluvat mm. erilaiset kartat, joita tarvitaan kotien ja julkisten tilojen rakentamisessa sekä erilaisten palvelujen löytämisessä.

Seurakunnan palvelut

Perheiden erotilanteissa seurakunta auttaa lasta ja nuorta samaan vertaistukea ja keskusteluapua. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä tarjoaa perheille perheasiain neuvottelukeskukseen palveluna mm. parisuhteeseen liittyviä neuvonta- ja koulutuspalveluita. Myös muut diakonian palvelut voivat auttaa perhettä kriisitilanteissa.

Toisen asteen ammatillisten oppilaitoksien ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden oppilaitosteologin palvelut tarjoavat opiskelua tukevia ja koulukiusaamista ehkäiseviä ryhmäytymispalveluita sekä keskustelutukea. Oppilaitosteologi on läsnä oppilaitosten arjessa ja juhlassa tarjoamassa matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää palvelua sosiaalisten ja psykologisten opiskelun esteiden poistamiseksi. Kriisin sattuessa oppilaitosteologi auttaa oppilaitosta suru- ja kriisityössä. Tarvittaessa teologi antaa myös sielunhoitoa ja tekee kirkollisia toimituksia.

Myös seurakuntayhtymän nuorisotyö toimii oppilaitoksissa syrjäytymistä ehkäisevässä työssä opettamalla mm. vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitoja. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä tarjoaa myös nuorille suunnattuja vapaa-ajan palveluita ja tukee mm. partioharrastusta taloudellisesti. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä tarjoaa omissa ja yhteistyökumppaneiden lasten tapahtumissa esittävän taiteen palveluita, mm. nukketeatteripalveluita. Lisäksi lapsille on tarjolla laajaa muskari- ja värikylpytoimintaa sekä katsomuskasvatukseen liittyviä elämyksellisiä tarinapolkuja.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä tarjoaa vanhemmuuden tukeen lyhytaikaista lastenohjaajan antamaa kasvatus- ja keskustelutukipalvelua (1–4 kertaa) lapsiperheille arjen hallintaan ja voimavarojen vahvistamiseen.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä tukee lasten ja perheiden hyvinvointia lapsen vakavan sairastumisen yhteydessä Turun Yliopistollisen Keskussairaalan osastoilla.

Järjestöjen palvelut

Varsinais-Suomessa toimii yli 800 sosiaali- ja terveystalouden järjestöä, joista suurin osa on lapsi- ja perhetyön järjestöjä (226), monialajijärjestöjä (147) sekä yleisen terveyden ja hyvinvoinnin järjestöjä (122) (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta Varsinais-Suomessa 2018). Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry kokoaa yhteen alueen 38 lasten, nuorten ja lapsiperheiden parissa työskentelevää järjestöä, joissa toimii lähes 800 palkattua työntekijää ja 3500 vapaaehtoista. Vuonna 2018 näissä järjestöissä tavoitettiin 71 000 asiakasta, joista ennaltaehkäisevissä ja varhaisen tuen palveluissa 40 000, muissa palveluissa vajaa 29 000 ja sosiaalihuoltolain sekä lastensuojelulain mukaisissa palveluissa yli 2000 asiakasta.

Järjestöt tuottavat Turussa monipuolisesti erilaista terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa kuten tukea haastavaan elämäntilanteeseen, toimintakykyä ja osallisuutta edistävää toimintaa sekä tiedotusta ja asiantuntijapalveluita. Järjestöjen tarjoama tuki lasten, nuorten ja lapsiperheiden haastavaan elämäntilanteeseen pitää sisällään mm. matalan kynnyksen neuvontaa, ohjausta ja keskusteluapua, tukihenkilötoimintaa, vertaistoimintaa, lastenhoitoapua, ruoka- ja vaateapua, harrastetukea sekä itsenäistymisen tukea nuorille.

Osallisuutta ja toimintakykyä edistävää sekä yksinäisyyttä ehkäisevää toimintaa tarjoavat järjestöjen ylläpitämät avoimet kohtaamispaikat, erilaiset vertaisryhmät sekä virkistys- ja harrastetoiminnat. Järjestöjen tiedotus- ja asiantuntijapalveluita ovat esimerkiksi koulutus- ja keskustelutilaisuudet, vapaaehtoistyön koordinointi sekä verkosto- ja kumppanuustyö. Järjestöjen tuottama hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ei korvaa julkisia palveluja, mutta täydentää palvelujärjestelmää tarjoamalla erityisesti erityisosaamiseen, kokemukseen ja vertaisuuteen perustavaa neuvontaa ja ohjausta. Järjestöstä ja toimintamuodosta riippuen tukea voi antaa joko järjestössä työskentelevä ammattihenkilö, kokemusasiantuntija tai vapaaehtoistoimija. (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta Varsinais-Suomessa 2018)

Turun kaupunki myös avustaa lasten ja nuorten parissa työskenteleviä järjestöjä taloudellisesti. Taloudellisen avustamisen lisäksi järjestöjen kanssa tehdään toiminnallisia kumppanuussopimuksia ja tilayhteistyötä. Tiloja luovutetaan järjestöjen käyttöön toimintaa vastaan maksutta tai alennetulla vuokralla. Kumppanuus voi sisältää myös tiedotusyhteistyötä, koulutusta, yhteisten tapahtumien järjestämistä tai esimerkiksi työntekijöiden työpanosta.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan lisäksi järjestöt tuottavat Turussa runsaasti erilaisia sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaisia palveluita. Näitä ovat muun muassa lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, tuetut ja valvotut tapaamiset, perhekuntoutus sekä sijaishuollon ja jälkihuollon palvelut. Järjestöjen tuottamia ovat myös tietyt vaativan erityistason toiminnot kuten ensi- ja turvakotitoiminta, päihdeäitien kuntoutus sekä väkivalta- ja kriisityö.

Järjestöjen palveluista lapsille, nuorille ja perheille löytyy kootusti tietoa järjestöjen ylläpitämästä sähköisestä hakupalvelusta (www.hakulaari.fi).

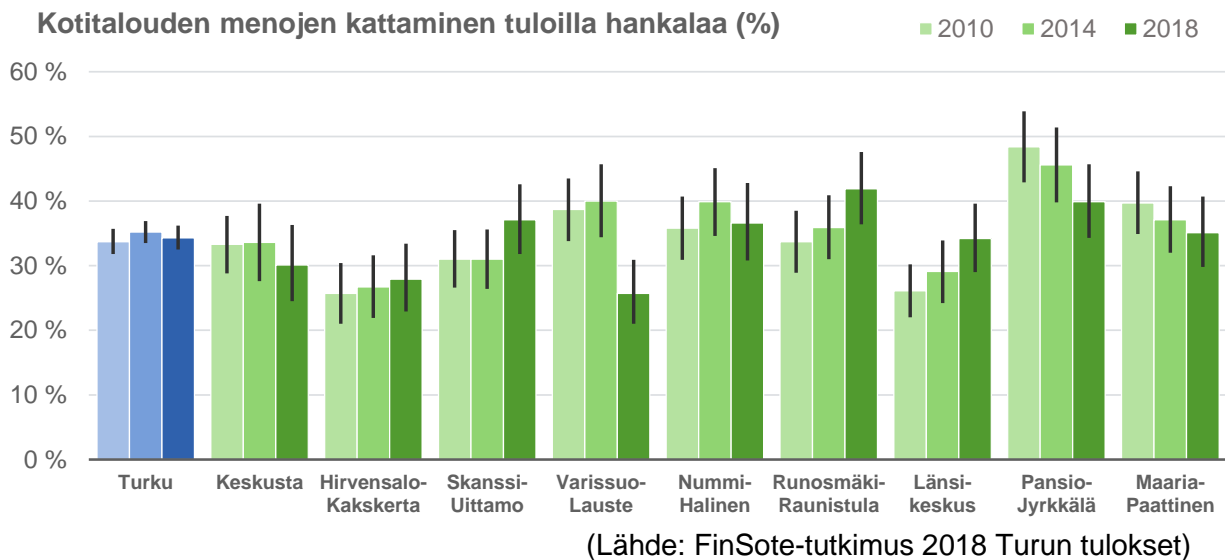
LIITE 2: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tunnusluvut

Lasten, nuorten ja perheiden materiaallinen elintaso

Perheen sosiaalisilla, kulttuurisilla ja taloudellisilla resursseilla on merkittävä vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin. Perheiden tulotaso vaikuttaa lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminnan sisältöihin sekä osittain myös koulutusmahdollisuuksiin. Materiaalinen elintaso näyttäytyy lapselle esimerkiksi mahdollisuutena harrastaa ja toteuttaa samoja asioita kuin muut saman ikäiset.

Turussa asutokuntien keskimääräiset bruttotulot vuonna 2017 olivat 46 068 euroa. Asutokunnilla oli keskimäärin käytettävissä rahatuloa⁵ 35 207 euroa. Asutokunnan käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden Turussa on ollut 25 118. Asutokunnan keskikoko Turussa on ollut 1,77.

FinSote-tutkimuksen ja kouluterveyskyselyn tulosten perusteella saadaan kuvaa siitä, kuinka asukkaat itse kokevat taloudellisen tilanteensa. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi kokee 25,3 % 8–9-luokkalaisista, 28,6 % lukiolaisista ja 38,7 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista. Täysi-ikäisiä kuntalaisia koskevan FinSote-tutkimuksen mukaan noin 35% turkulaisista kokee kotitalouden menojen kattamisen tuloillaan hankalaksi. Osalla alueista tuloksissa on havaittavissa positiivista kehitystä.

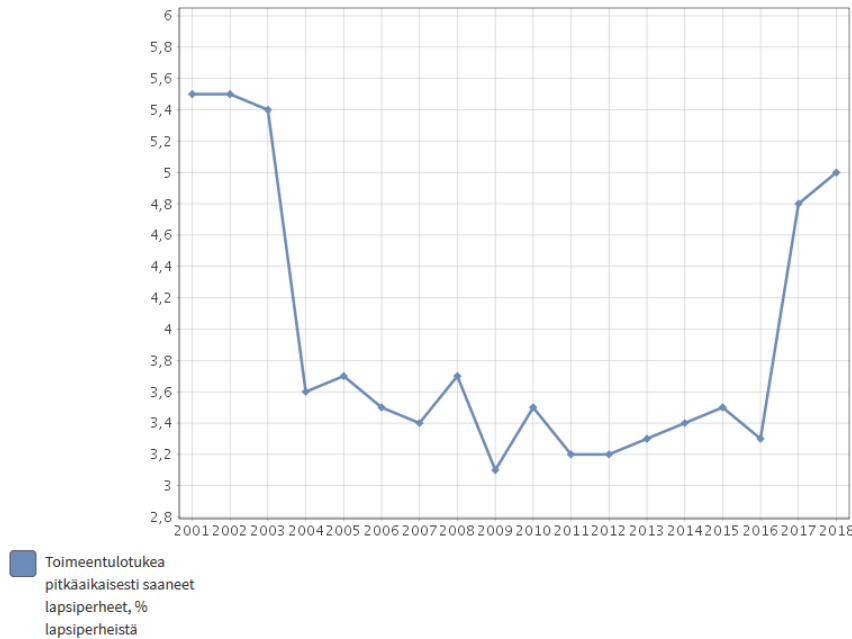
Pienituloisissa kotitalouksissa elävien alle 18-vuotiaiden osuus koko ikäryhmästä on Turussa ollut jo pidempään 17-19 %. Vuonna 2017 osuus oli 17,4 %. Kyseisten kotitalouksien tulot ovat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta.

Toimeentulotuki on viimesijaisin taloudellinen tuki, jolla turvataan välttämätön toimeentulo. Vuonna 2017 Turussa 14,9 % kaikista lapsiperheistä kuului toimeentulotuen piiriin, vuonna 2018 vastaavasti 15,4 %. Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneita kotitalouksia oli vuonna 2017 Turussa 12 200, joista lapsiperheitä oli 2403. Määrä on kasvussa. Vuonna 2018 perustoimeentulotukea sai 12931 kotitaloutta, joista lapsiperheitä oli 2526. Turussa myös pitkäaikaisesti⁶ toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudet suhteessa kaikkiin turkulaisiin lapsiperheisiin ovat viime vuosina lähteneet kasvuun pidemmän tasaisen kauden jälkeen.

⁵ Kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot sisältävät rahamääräiset tuloerät ja työsuhteeseen liittyvät luontoisedut. Rahatulot saadaan, kun kotitalouden bruttotuloista vähennetään laskennalliset tuloerät. Laskennallisia eriä ovat omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot. Rahatulot sisältävät työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

⁶ Vähintään 10 kuukautena vuoden aikana perustoimeentulotukea ja/tai täydentävää toimeentulotukea ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

(Lähde: Sotkanet)

Nuorista aikuisista toimeentulotukea sai 15,7% 18-24 vuotiaiden ikäryhmästä Turussa vuonna 2017 ja vuonna 2018. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneita oli saman ikäisistä 2,4 % sekä vuonna 2017 että vuonna 2018.

Työttömyys sekä alhainen koulutustaso tai sen puuttuminen kokonaan ovat keskeisimmät pienituloisuutta ja köyhyyttä selittävät tekijät. Taustalla on usein myös ylisukupolvista huono-osaisuutta. Lapsiperheköyhyyden ehkäisy edellyttää riittävää sosiaaliturvaa sekä sitä, että kunnan palvelut tukevat perheitä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. On tärkeää, että jokaiselle lapselle pystytään järjestämään riittävä määrä suojaavia tekijöitä.

Lapsen tulevaisuuden kannalta kouluttautuminen on keskeisessä asemassa myös taloudellisen turvallisuuden näkökulmasta. Turussa koulutustakuu toimii, sillä vuosittain vain muutama peruskoulun päättänyt ei jatka opintoja toisella asteella. Koulutustakuulla tarkoitetaan sitä, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Kouluttautumiseen liittyväksi ongelmaksi muodostuu enemmänkin koulutuksen keskeyttämiset. Tilastokeskuksen tietojen mukaan Turussa tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti lukuvuonna 2016 - 2017 opiskelijoista 5,1 %. Lukiokoulutuksen keskeyttäneitä oli 1,2 %, ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä 5,8 %, ammattikorkeakoulutuksen keskeyttäneitä 5,7 % ja yliopistokoulutuksen keskeyttäneitä 5,4 %.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24-vuotiaita Turussa oli ikäryhmästä 7,2 % vuonna 2017 (vuonna 2016: 7,7). Lukemat ovat hieman alhaisemmat kuin koko maassa keskimäärin. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta.

Taloustaitojen opettaminen lapsille ja nuorille ehkäisee köyhyyttä ja parantaa nuorten aikuisten talouden suunnitelmallisuutta. Rahankäytön oppiminen ei tapahdu itsestään, vaan aikuisten ohjauksessa kullekin ikäryhmälle sopivalla tavalla. Tutkimusten mukaan vanhempien rahankäyttötavat ja tyyli puhua rahasta periytyvät. Tarvitaan rohkeutta, jotta puhumisen kulttuuri muuttuu avoimemmaksi mahdollistaen nuorelle paremmat edellytykset taloudellisesti vakaaseen aikuisuuteen.

Turun viime vuosien positiivinen taloustilanne on avannut uusia työllistymismahdollisuuksia sekä nuorille, että vanhemmillekin työnhakijoille. Työttömien, nuorisotyöttömien ja myös pitkäaikaistyöttömien määrät ovat laskeneet. Työttömyyskatsauksen mukaan Turussa oli 12249 työtöntä heinäkuussa 2019, jossa oli laskua 1033 edellisen vuoden heinäkuuhun verrattuna. Työttömyysaste oli koko kaupungissa 13 %, jossa oli laskua vastaavasti 1,2 %. Koko maan heinäkuun 2019 työttömyysaste oli 10,2 %. Pitkäaikaistyöttömiä eli yli vuoden työttömänä olleita oli Turussa heinäkuussa 3104 (määrä laskenut 817 henkilöllä). Alle 25-vuotiaita työttömiä oli vastaavasti 1707 (lukemassa laskua vuoden aikana 183).

Kasvuympäristön turvallisuus

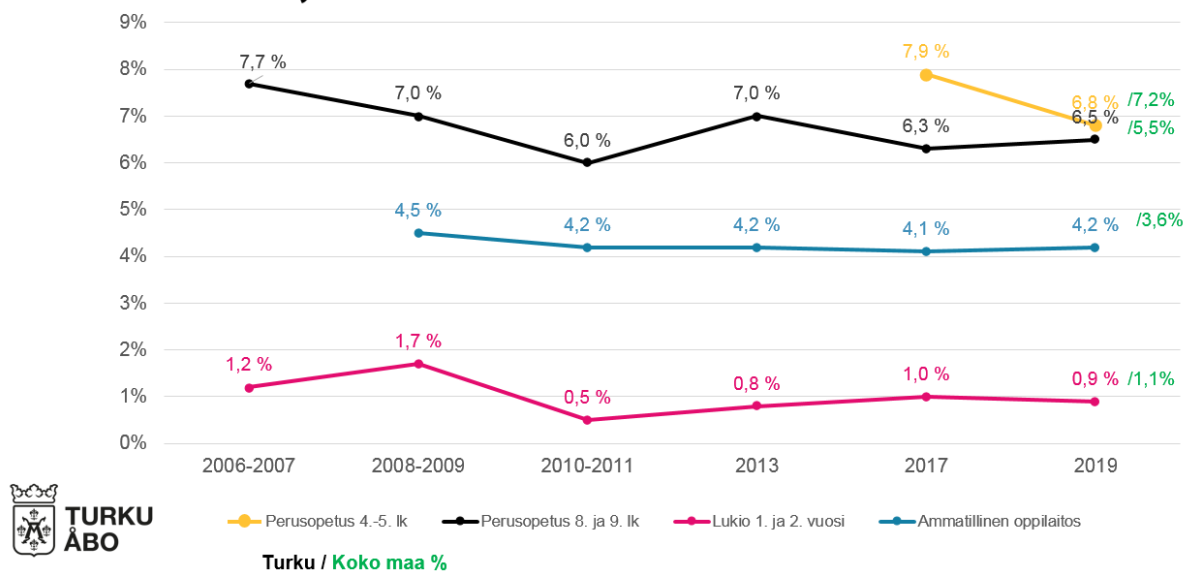
Lasten ja nuorten arki pyörii usein kodin, koulun, kavereiden ja harrastusten ympärillä. Oikeus turvalliseen kotiin ja kasvuympäristöön kuuluu jokaiselle lapselle ja nuorelle. Kasvuympäristön turvallisuus näytetään lapselle mm. turvallisena koti- ja kouluympäristönä sekä mahdollisuutena kulkea itsenäisesti koulu- ja harrastusmatkat.

Perusopetuksen laatukselyn 2019 mukaan 5.–9. luokan oppilaat kokevat koulun turvalliseksi oppimisympäristöksi. Kyselyyn vastasi Turussa kaiken kaikkiaan 1.–9. luokan 10585 oppilasta (vastausprosentti 78). He kokevat itse toimivansa koulun järjestyssääntöjen mukaan (ka 3,4, asteikko 1-4) sekä koulun sisätilat turvallisiksi (ka 3,4, asteikko 1-4). 1.-4. luokan oppilaat toimivat myös kertomansa mukaan varsin hyvin koulun järjestyssääntöjen mukaan (ka 3,6, asteikko 1-4) sekä kokevat koulunsa sisätilat turvallisiksi (ka 3,7, asteikko 1-4).

Yksi tunnetusti vakava uhka terveydelle, hyvinvoinnille ja koulumotivaatiolle on kiusatuksi joutuminen vapaa-ajalla, kotona tai koulussa. Kouluympäristössä asiaan pyritään puuttumaan yhteisten toimintasääntöjen ohjaamina. Vuoden 2017 TEA-viisari-tulosten mukaan turkulaisissa kouluissa on lähes poikkeuksessa yhteisesti sovitut käytännöt tai toimintaohjeet kiusaamistilanteiden ennaltaehkäisemiseksi (98 %), puuttumiseksi (99 %) ja seurannan toteuttamista varten (98 %). Lasten ja nuorten kokemukset osoittavat, että uudenaikaisille toimille on edelleen tarvetta.

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa koulukiusaamista vähintään kerran viikossa on kokenut 6,5 % yläkoululaisista, 0,9 % lukiolaisista ja 4,2 % ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista. Peruskoulun 4.-5. luokan oppilaista 6,8 % (vuonna 2017: 7,9 %) vastaa olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Pojat kokevat kiusaamista enemmän kuin tytöt jokaisessa vastaajaryhmässä. Turussa 8.–9. luokan oppilaista 81,8 % ei ole osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen, lukiolaisista 96,6 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 85,8 % ei ole syyllistynyt kiusaamiseen.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen on kasvava trendi. Some-kiusaamisessa voi olla kyse esimerkiksi haukkumisesta, kuvien ilkeästä kommentoinnista, ryhmistä ulossulkemisesta tai seksuaalisesta häirinnästä. Aikuisten on haastavaa saada tietoon somessa tapahtuvaa kiusaamista jos siitä ei tulla suoraan kertomaan.

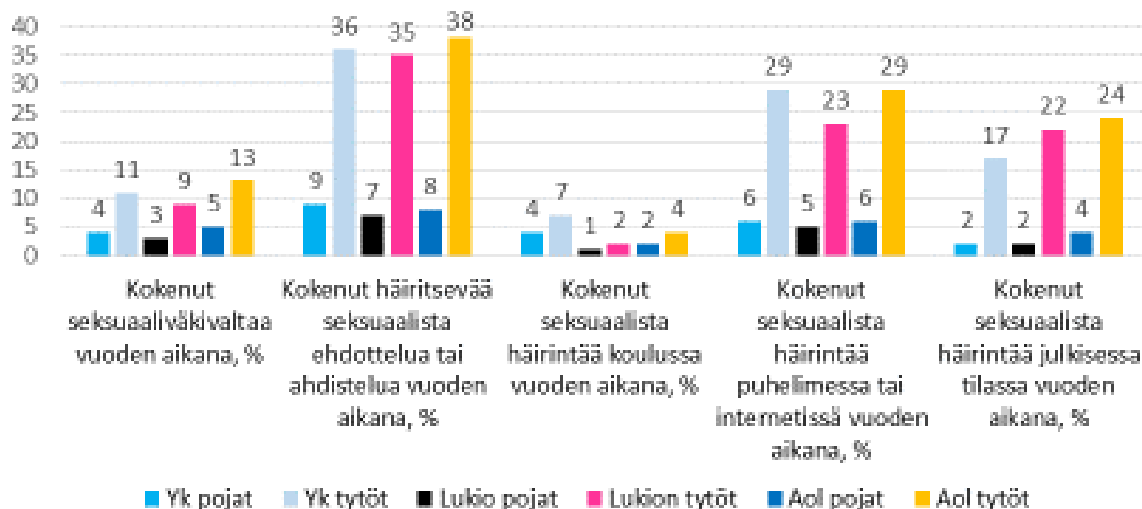
Kiusatuksi tulleelle on tärkeää kokemus siitä, että hän on tullut kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan 62,3 % (vuonna 2017: 57,1 %) peruskoulun 4.-5. lk oppilaista Turussa on kertonut kokemastaan kiusaamisesta koulun aikuiselle. Vanhemmista oppilaista kiusaamisesta aikuiselle

kertoneiden osuus on huomattavasti matalampi. Turussa opiskelevista vuoden 2017 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yläkoululaisista 24,8 %, lukiolaisista 8,3 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 20,7 % on lukukauden aikana kertonut kokemastaan koulukiusaamisesta jollekin koulun aikuiselle.

Kysyttäessä, mitä on tapahtunut kiusaamisesta kertomisen jälkeen 35,1 % yläkouluikäisistä Turussa kertoo kouluterveyskyselyn 2017 tuloksissa, että kiusaaminen on jatkunut tai pahentunut, 47,8 % kertoo, että kiusaaminen on loppunut tai vähentynyt. Ammatillisessa oppilaitoksessa kiusaamisesta kertominen johtaa useammin siihen, että kiusaaminen saadaan loppumaan tai vähenemään (jatkunut tai pahentunut 25,5 %, loppunut tai vähentynyt 54,9 %). Kiusaamistilanteessa tapahtuu parantumista siitä kertomisen jälkeen todennäköisemmin alakouluikäisillä, sillä 17,6 % heistä vastasi kouluterveyskyselyn 2019 tuloksissa, että kertomisen jälkeen kiusaaminen on pysynyt ennallaan tai pahentunut ja 65,6 % raportoi kiusaamisen loppuneen tai vähentyneen siitä kertomisen jälkeen.

Seksuaalista häirintää ja väkivaltaa pidetään erityisen vahingollisena väkivallan muotona loukatessaan ihmisen identiteettiä ja oikeuttaan määrätä omasta kehostaan. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut Turussa yläkouluikäisistä tai sitä vanhemmista oppilaista runsas viidennes. Yleisintä häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on puhelimesta tai internetissä. Näissä luvuissa on tapahtunut merkittävää nousua vuoden 2017 kouluterveyskyselyyn verrattuna. Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuminen on selkeästi sukupuolittunutta; tytöt kokevat tätä selvästi poikia enemmän. Näiden tulosten perusteella on selkeästi tarve kiinnittää huomiota lasten ja nuorten seksuaalikasvatukseen sekä kotona että muiden aikuisten toimesta.

Häirintä ja väkivalta %

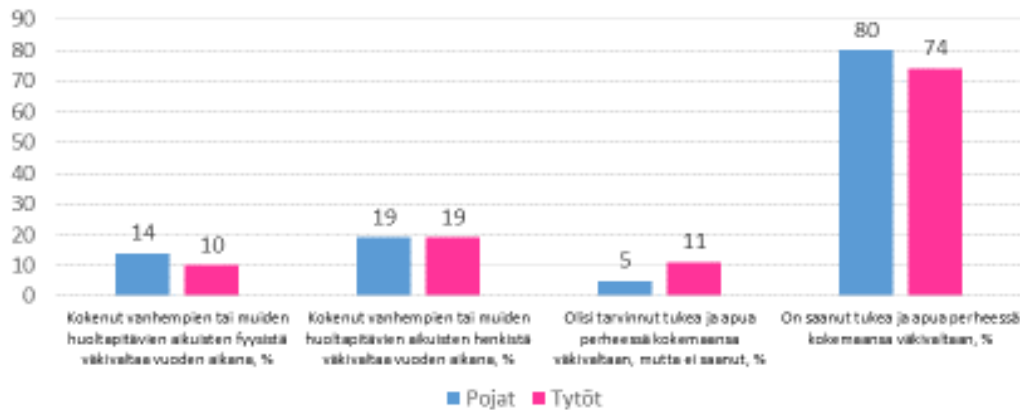

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan fyysistä uhkaa vuoden aikana on kokenut turkulaisista yläkoululaisista 19,6 %, lukiolaisista 9,5 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 19,3 %. Pojat kokevat fyysistä uhkaa selkeästi tyttöjä enemmän.

Perheen sisäinen henkinen tai fyysinen väkivalta sekä sille altistuminen ovat erityisen vahingollisia lapsen tai nuoren kehitykselle. Lapsiin kohdistuva väkivalta tai tarpeiden laiminlyöminen on lapsen kaltoin kohtelua. Vanhempien välisen väkivallan näkeminen ja kokeminen ovat myös lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa. Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten mukaan fyysisen ja henkisen väkivallan kohteeksi joutuminen koskettaa eri ikäisiä lapsia ja nuoria.

Henkinen ja fyysinen väkivalta %

Perusopetus 4. ja 5. luokka, 2019

Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista 7,8 % on kokenut, että olisi tarvinnut tukea ja apua perheessään kokemansa väkivaltaa, mutta ei ole sitä saanut. Lukema pitää sisällään oppilaat, jotka ovat kertoneet kokemastaan väkivallasta jollekin luotettavalle aikuiselle, mutta eivät ole saaneet apua ja tukea vaikka olisi tarvinnut. Tämä kertoo siitä, että palvelujärjestelmässä on kehitettävää paljon tältäkin osin, jotta lasten avunsaanti varmistetaan.

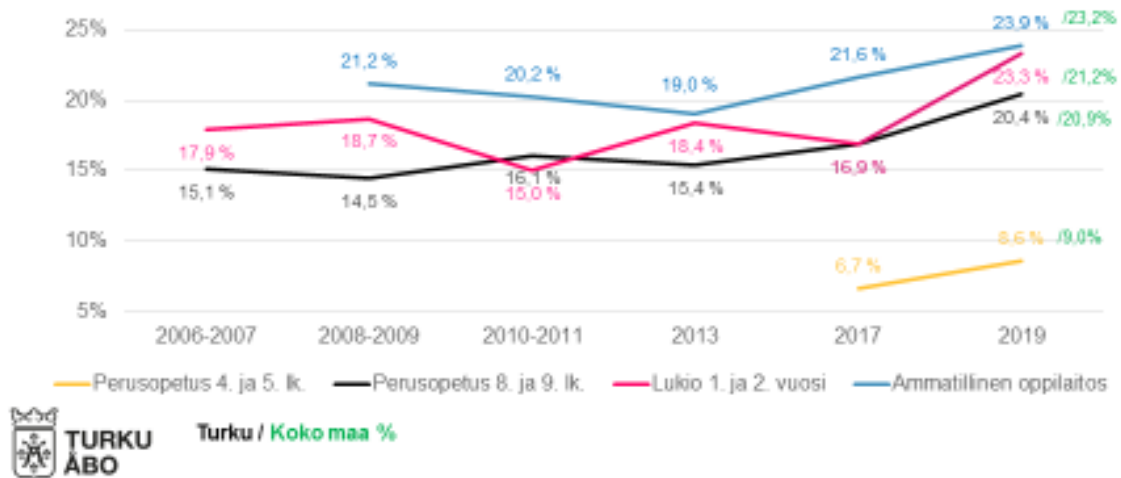
Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta on kokenut fyysistä väkivaltaa vuoden aikana yläkouluikäisistä 13,5 %, lukiolaisista 7,1 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 9,4 %. Henkistä väkivaltaa on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta vuoden aikana yläkouluikäisistä 27,5 %, lukiolaisista 29,7 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 25,3 %. Näissä luvuissa on selkeää kasvua vuoden 2017 tilanteeseen nähden, sillä kouluterveyskyselyn 2017 mukaan vanhempien taholta on kokenut fyysistä väkivaltaa yläkouluikäisistä 5,3 %, lukiolaisista 3,4 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 3,8 %. Henkistä väkivaltaa on kokenut vanhempien taholta yläkouluikäisistä 24,1 %, lukiolaisista 24,5 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 20,1 %.

Yleisimpiä nuorten tekemiä rikoksia ovat näpistyksiset, vahingonteot sekä pahoinpitelyt. Iso osa nuorten rikoksista liittyy nuorten vapaa-ajan viettoon sekä rajojen kokeiluun. Lounais-Suomen poliisilaitoksen tilastojen mukaan vuonna 2018 on rikoksesta epäiltynä ollut yhteensä 8 233 nuorta turkulaista, joista alle 15-vuotiaita on ollut 212, 15 – 17 -vuotiaita 563 ja 18 – 29 -vuotiaita 7458.

Terveys, hyvinvointi ja vapaa-aika

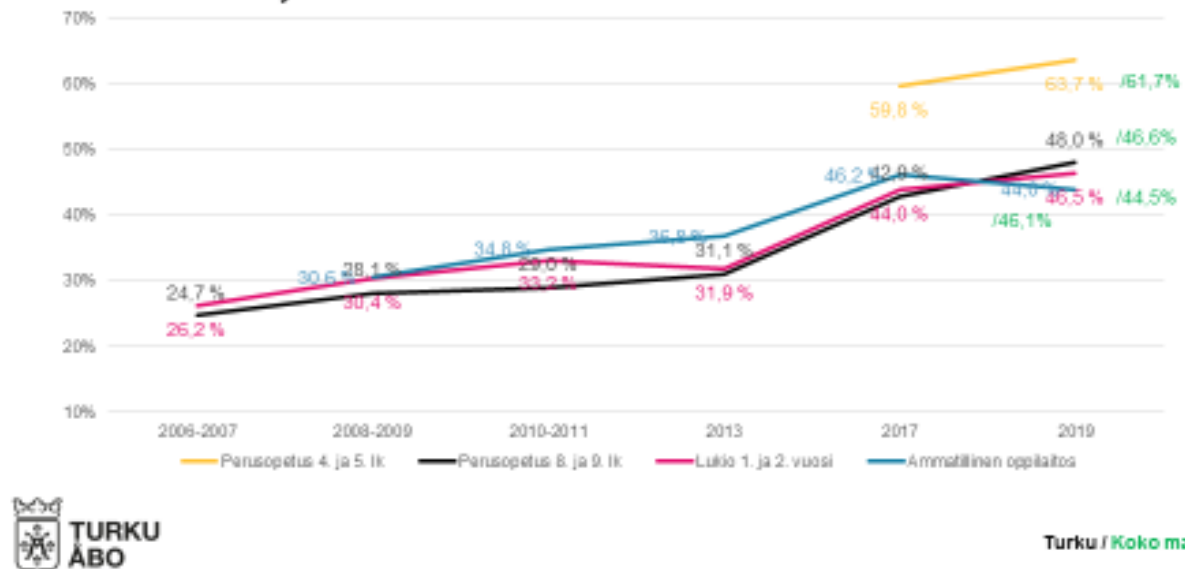
Lapsuuden ja nuoruuden elinoloilla ja terveystottumuksilla on suuri merkitys ja vaikutus koko loppuelämään. Ilahduttavaa on, että suurin osa turkulaisista lapsista ja nuorista kokee terveydentilansa hyväksi. Kehitystrendi näyttyy kuitenkin huolestuttavana. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa terveydentilansa kokee keskimääräiseksi tai huonoksi runsas viidennes yläkouluikäisistä ja sitä vanhemmista oppilaista ja määrässä on havaittavissa kasvua. Kouluterveyskyselyn perusteella alakoululaiset kokevat terveydentilansa selvästi vanhempia koululaisia paremmaksi.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %

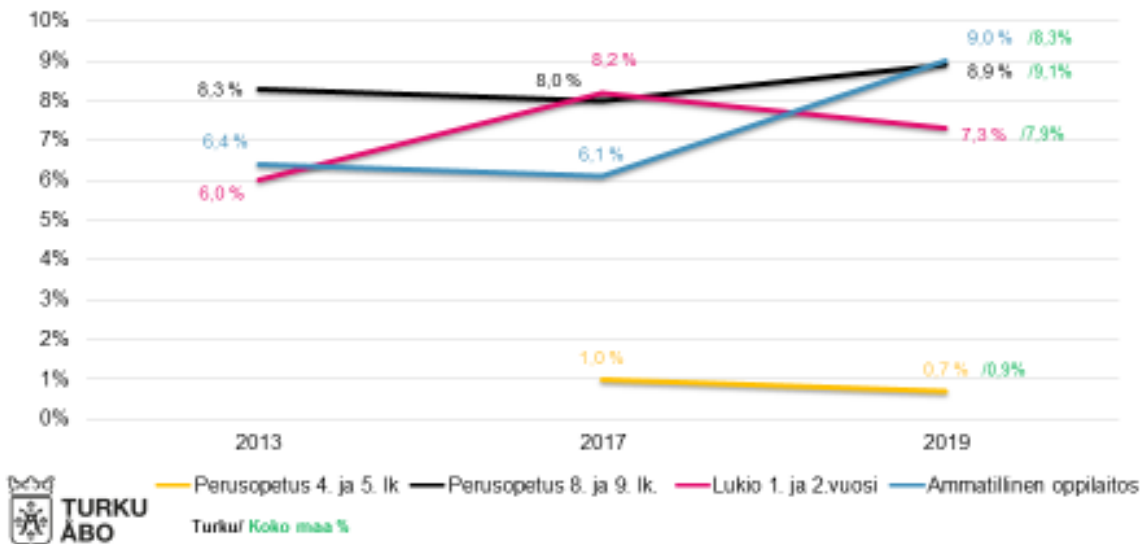
Turkulaisten lasten ja nuorten keskusteluyhteys vanhempien kanssa on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 6,5 %:lla on keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Lukioikäisistä 4,9 %:lla ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 7,0 %:lla on keskusteluvaikeuksia. 4.–5. luokan oppilaista 2,4 % kokee keskustelun vaikeaksi vanhempiensa kanssa. 8.–9. luokan oppilaista 48 % kokee, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempiensa kanssa. Tämä lukema on hieman korkeampi kuin koko maassa (46,6 %). Näissä asioissa on ylipäättään tapahtunut selkeää kehittymistä edelliseen kyselyyn verrattuna.

Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa, %

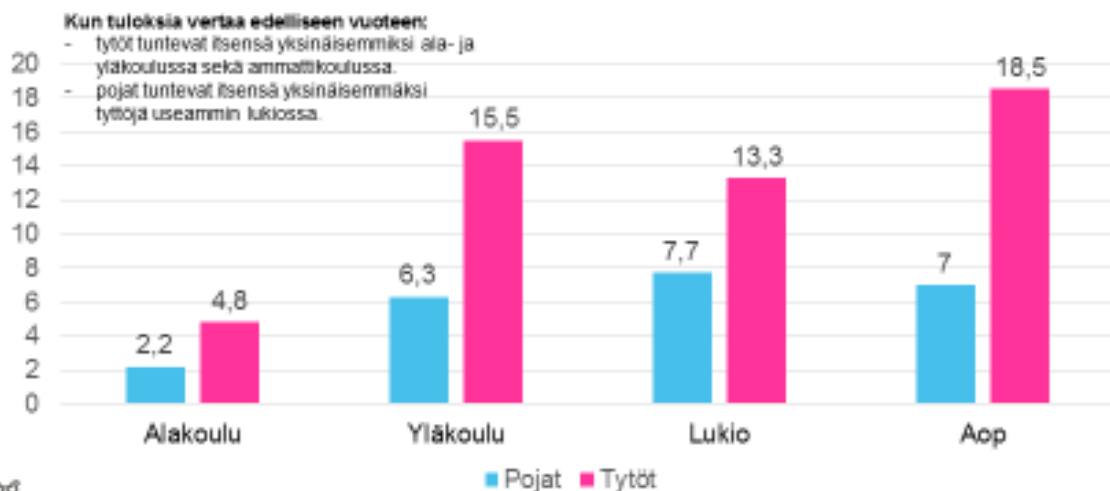
Yksinäisyys on yksi merkittävä lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaava tekijä. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 8,9 % kokee, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Lukioikäisistä 7,3 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 9 % kokee, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. 4.–5. luokan oppilaista vain 0,7 % kokee, ettei heillä ole yhtään hyvää kaveria. Näissä luvuissa on pieniä muutoksia havaittavissa aiempien vuosien kyselyihin verrattuna.

Ei yhtään läheistä ystävää, %

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan yläkouluikäisistä ja sitä vanhemmista 11-12 % kokee itsensä yksinäiseksi. Alakouluikäisistä näin kokevia on 3,5 %.

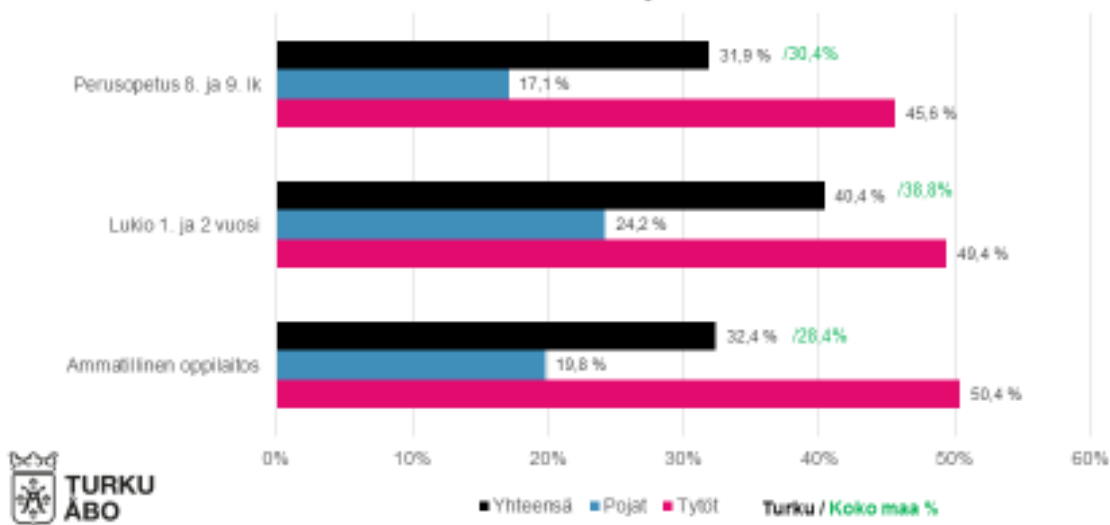
Tuntee itsensä yksinäiseksi %, 2019

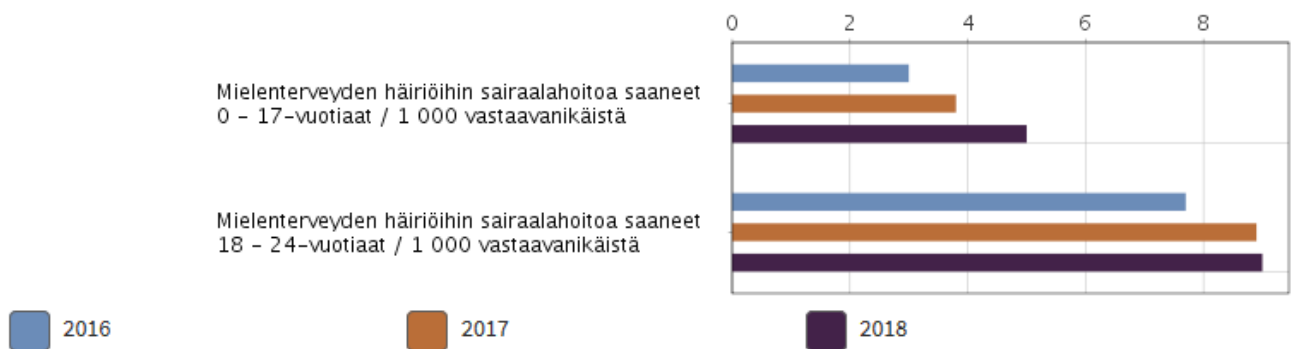
Huolestuneisuus omasta mielialasta on kouluterveyskyselyn mukaan yleistä lapsilla ja nuorilla ja se on lisääntynyt selvästi vuodesta 2017. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan mielialastaan on ollut huolestunut kuluneen 12 kuukauden aikana yläkouluikäisistä 31,9 % (v 2017 26,3%), lukiolaisista 40,4 % (v 2017 32,4%) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 32,4 % (v 2017 26,3%). Myös ahdistuneisuus on lisääntynyt. Kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta on kärsinyt kyselyn tulosten mukaan yläkouluikäisistä 13,4 %, lukioikäisistä 14,9 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 12,7 % vuonna 2019. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen Sotkanet-tilastopalvelun tietojen mukaan alle 18-vuotiaista turkulaisista 0,8 % on saanut korvausta depressiolääkkeiden käytöstä vuonna 2018. 18-24 vuotiaiden osalta lukema on 5,5 %.

Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana, %

Myös ahdistuneisuus on lisääntynyt.

Mielenterveyshäiriöiden lisääntyminen näkyy myös sairaalahoitoa mielenterveyden häiriöiden vuoksi tarvinneiden lasten ja nuorten määrässä, joka on ollut hienoisessa kasvussa. Vuonna 2018 alle 18-vuotiaista sairaalahoitossa on ollut 5 lasta tuhannesta saman ikäisestä ja 18-24 vuotiaista 9 nuorta tuhannesta saman ikäisestä.

Nuorisoiikäisten avun tarve ja mielenterveyshoidon kysyntä on kasvanut viime vuosina koko maassa nopeasti. Avun saaminen mielialaan liittyvissä ongelmissa on riittämätöntä. Ammattilaisten verkostoissa on tuotu myös esiin, että nuorten kohdalla monissa palveluissa näkyy se, että ei tulla riittävän varhaisessa vaiheessa hakemaan apua, vaan monella on jo vaikeita ahdistus- ja masennusoireita sekä elämän hallinnan ongelmia.

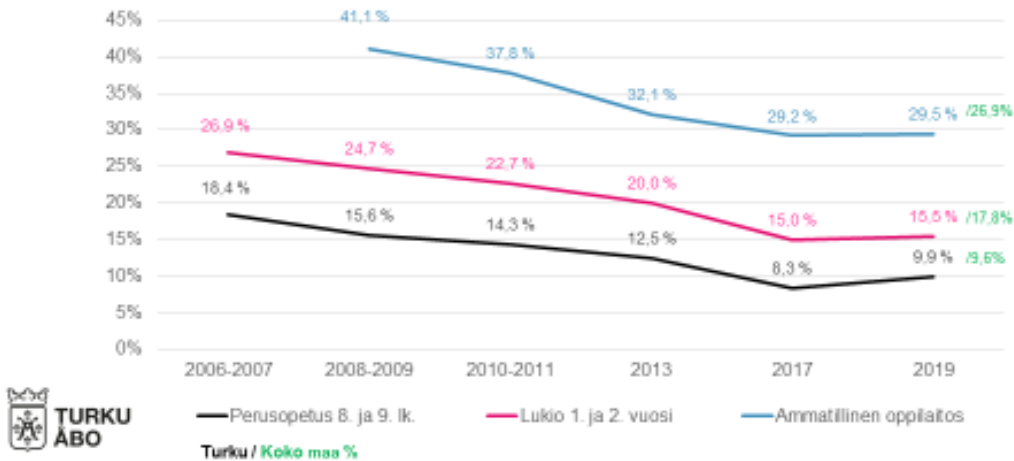
Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan tukea ja apua mielialaan liittyviin asioihin sitä hakeneista on saanut koulun aikuisilta yläkoululaisista 75,1 %, lukiolaisista 79,3 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 84,9 %. Koulun ulkopuolisista palveluista tukea ja apua hakeneista on saanut tarvitsemansa avun yläkoululaisista 74,1 %, lukiolaisista 63,8 %, ammattioppilaitoksessa opiskelevista 76,5 %. Omilta vanhemmilta tukea ja apua on saanut mielialaan liittyviin asioihin yläkouluisista 82,9 %, lukiolaisista 76,1 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 74,6 %.

Kasvanut psykiatrisen avun tarve koetaan myös ammattilaisten keskuudessa ja on todennettavissa kasvavilla lähete- ja hoitokäyntimäärillä. Turun alueella nuorten lähetemäärä Turun nuorisopsykiatrian poliklinikalle kasvanut viime vuosina voimakkaasti ja palveluja ei ole pystytty järjestämään nopeasti kaikille apua tarvitseville. Osittain tästä syystä Turun kouluihin on palkattu vuoden 2019 aikana 10 psykiatrista sairaanhoitajaa. Sairaanhoitajat ovat nopeasti löytäneet paikkansa palvelujärjestelmässä. Työn vaikuttavuutta on vielä vaikea arvioida, mutta voidaan todeta nuorten psykiatrian poliklinikan lähetemäärien kääntyneen laskuun.

Nuorten humalahakuinen juominen ja päivittäinen tupakoiminen ovat vähentyneet jo pidempään, mutta positiivinen kehitys näyttää nyt olevan tasaantumassa. Ammattilaisten havainnot nuorten nuuskan ja huumausaineiden käytöstä sekä alakouluikäisten alkoholikokeiluista ovat lisääntyneet viime aikoina.

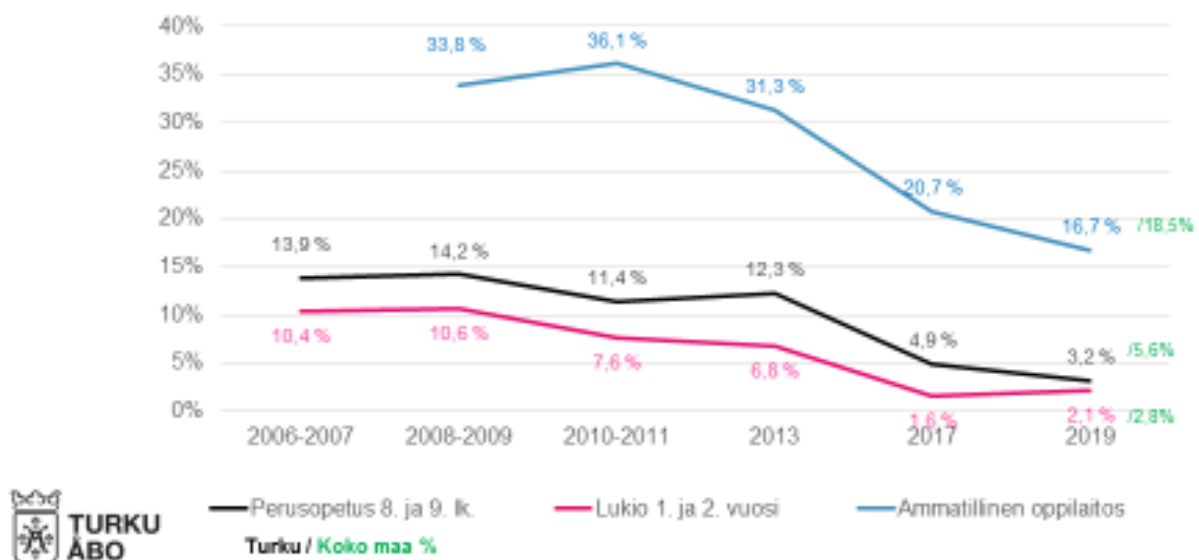
Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 9,9 % on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Tämä lukema on hieman korkeampi kuin koko maan lukema (9,6 %). Lukioikäisistä 15,5 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 29,5 % on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta käyttää yläkouluikäisistä 6,3 %, lukiolaisista 4,3 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 27,8 %. Nuuskaa päivittäin käyttäviä yläkouluikäisiä on 4,3 %, lukioikäisiä 2,7 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia 13,7 %. Tupakkatuotteiden ja nuuskan käytössä on havaittavissa kasvua, sillä kouluterveyskyselyn 2017 mukaan päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta käyttää yläkouluikäisistä 8,1 %, lukiolaisista 5,3 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 30,0 %. Nuuskaa päivittäin käyttäviä yläkouluikäisiä on 2,7 %, lukioikäisiä 3,8 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia 9,3 %.

Tupakoi päivittäin, %

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan laittomia huumeita on kokeillut ainakin kerran yläkoululaisista 10,2 %, lukiolaisista 15,1 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 25 %. Turussa kokeillaan kannabista yhtä usein kuin koko maassa keskimäärin. Selvin ero on ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla, jotka Turussa raportoivat kokeiluista koko maata enemmän. Kannabista on kokeillut ainakin kerran yläkoululaisista 9,8 %, lukiolaisista 14,9 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 24,8 %.

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan rahapelejä pelaa viikoittain yläkoululaisista 5,7 % (koko maa 4,6%), lukiolaisista 2,1 % (koko maa 3,6%) ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 10,1 % (koko maa 10,4%).

Liikunnan harrastamisen väheneminen ja epäterveellisen ruuan syöminen näyttäytyy lasten ja nuorten ylipainon lisääntymisenä, joka on riskinä heidän terveydelleen. Vuonna 2018 THL:n AvoHilmo-tilastojen mukaan Turussa on 708 ylipainoista 2-6-vuotiasta tyttöä ja 1140 poikaa. Ylipainoisten turkulaisten osuus (ISO-BMI \geq 25) 7–12-vuotiaista tytöistä on 18 prosenttia ja pojista 27 prosenttia. 13–16-vuotiaista ylipainoisia tyttöjä on 20 prosenttia ja poikia 28 prosenttia. Erityisesti poikien ylipainon lisääntyminen on huomiota herättävää.

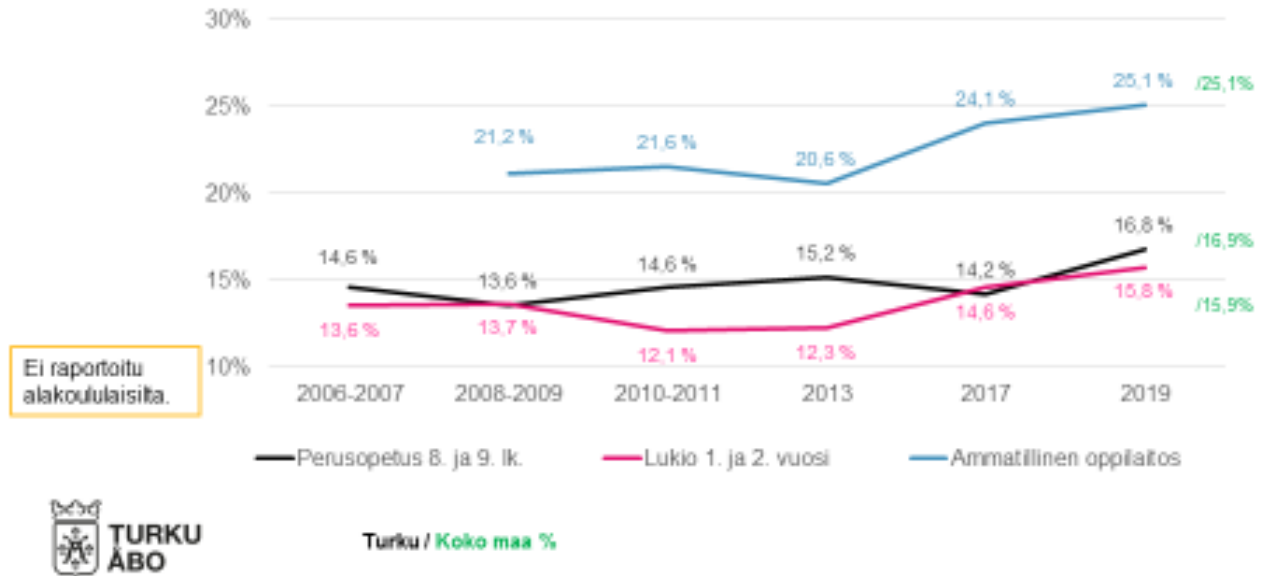
Ylipainon yleisyys ja sen kehitys

Tilanne 2018, ylipainoisia % ikäluokasta

Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 16,8 % on ylipainoisia. Koko maassa yläkouluikäisistä ylipainoisia on yhtä paljon (16,9 %). Lukioikäisistä 15,8 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 25,1 % on ylipainoisia. Näissä luvuissa on lievää kasvua, sillä kouluterveyskyselyn 2017 tulosten mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 16,5 % oli ylipainoisia. Koko maan osalta luku on hieman isompi (18,9 %). Lukioikäisistä 14,8 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 24,7 % oli ylipainoisia.

Ylipainoisuus, %

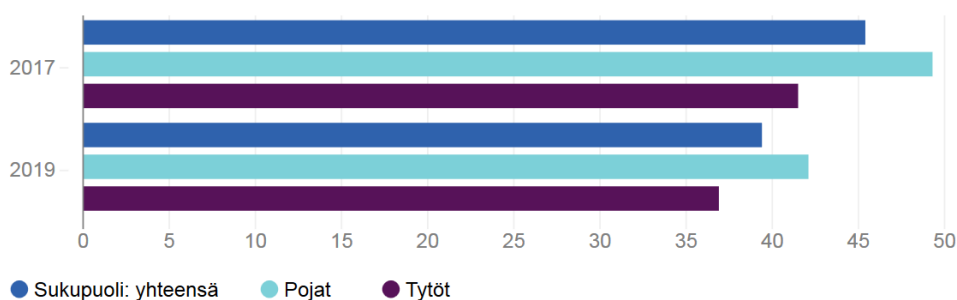
Liikun liikuntasuosituksen mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa, joka koostuisi kevyestä liikunnasta, reippaasta ulkoilusta sekä vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Kouluikäisille 7-18-vuotiaille suositellaan liikuntaa 1–2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla.

Suomessa vain 10–20 % alle kouluikäisistä saavuttaa suosituksen mukaisen päivittäisen liikuntamäärän. Fyysisen aktiivisuuden määrässä ja motorisissa taidoissa on merkittäviä yksilöllisiä eroja. Esimerkiksi vain noin puolet kuusivuotiaista hallitsee motorisista perustaidoista juoksemisen. Liikunnallinen elämäntapa alkaa vähitellen urautua kolmen vuoden iästä lähtien. (Tutkimuskatsaus liikuntapolitiittisen selonteon tausta-aineistoksi 2018).

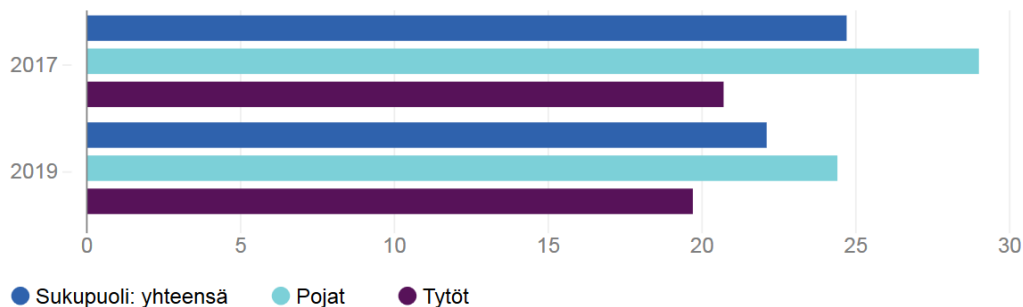
Kouluikäisten lasten ja nuorten liikuntakulttuurin tilaan (7-15-vuotiaat) liittyen Turussa lapset ja nuoret ottivat hieman enemmän askelia kuin suomalaiset lapset ja nuoret keskimäärin, mutta turkulaisista alakoululaisista vain 53 prosenttia ja yläkoululaisista 14 prosenttia saavuttivat liikuntasuosituksen. Pojista suurempi osuus saavuttaa liikuntasuosituksen kuin tytöistä. Liikkuminen vähentyy tasaisesti iän lisääntyessä. Turussa suositellussa ruutuajassa (2 h päivässä) pysyi vain neljä prosenttia lapsista ja nuorista valtakunnallisen tilanteen tavoin. Liikunnan harrastamisen keskeisimpiä esteitä olivat harrastamisen kalteus, koululiikunnan innostamattomuus ja ajan kuluminen muissa harrastuksissa. Terveytensä erittäin hyväksi kokevia alakoululaisia oli Turussa enemmän kuin Suomessa keskimäärin. (LIITU lisäotos keväällä 2018.)

Myönteistä kehitystä 2000-luvulla Suomessa on se, että liikuntasuosituksen täyttävien 11–15-vuotiaiden osuus on kasvanut ja vähän liikkuvien osuus pienentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Vähän liikkuvien yläkoululaisten, lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien osuudet Kouluterveyskyselyssä ovat pienentyneet vuosina 2006–2017. (Tuloskortti 2018 Lasten ja nuorten liikunta Suomessa, www.likes.fi/tuloskortti). Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 22,1 % liikkuu vähintään tunnin päivässä. Lukioikäisistä 14,6 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 17,0 % liikkuu vähintään tunnin päivässä. 4.–5. luokan oppilaista vähintään tunnin päivässä liikkuvia on 39,4 %. 4-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä LTH -tutkimuksen mukaan 4-vuotiaista 77,2 % liikkuu kotiloissa yli tunnin päivässä vauhdikkaasti. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan Turussa vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuudet ovat kääntyneet alakouluikäisillä, yläkoululaisilla ja lukiolaisilla hienoiseen laskuun verrattuna kahden vuoden takaiseen tilanteeseen.

Perusopetuksen 4. ja 5. luokan vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %

Perusopetuksen 8. ja 9. luokan vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %

Kouluterveyskyselynkkin tulokset todentavat sitä, että aktiivisesti liikkuvien määrä laskee iän myötä. Positiivista on se, että ammattioppilaitoksessa opiskelevien osalta vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on kasvanut kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna (13,4 % → 17 %). Lukiolaisten osalta vastaavat lukemat ovat 2017: 16,1 % → 2019: 14,6 %. Turussa Liikkuva koulu -hankkeen avulla on pyritty kiinnittämään enemmän huomiota koulupäivän aikaiseen liikkumiseen. Koulun toimintakulttuuria on saatu muuttumaan aktiivisempaan, toiminnallisempaan suuntaan.

Harrastaminen edistää lasten ja nuorten hyvinvointia monella tapaa. Onnistumisen kokemukset ja uusien taitojen oppiminen positiivisessa ja kannustavassa toimintaympäristössä tukevat lasten ja nuorten kasvua sekä kehittymistä. Lasten ja nuorten liikkuminen jakautuu toisaalta paljon liikkuviin sekä ei juuri ollenkaan liikkuviin. Aktiivisesti liikuntaa esimerkiksi urheiluseurassa tai -joukkueessa harrastavat liikkuvat todella paljon, kun taas ne, jotka eivät harrasta aktiivisesti, eivät liiku juuri lainkaan. Lasten ja nuorten harrastamiseen liittyy vahvasti ns. drop-out (lopettaminen) ja drop-off (väheneminen) -ilmiöt. Iän karttuessa muut asiat rupeavat kiinnostamaan aiemmin tärkeässä asemassa ollutta harrastamista enemmän. Kilpaurheilussa harjoitusmäärät ja vaatimustaso kasvavat iän myötä. On tärkeää, että edistetään lasten ja nuorten mahdollisuuksia harrastaa kevyemmin määrällisesti sekä ns. leikkimielisesti myös vanhemmissa ikäluokissa.

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan turkulaisista 8.–9. luokan oppilaista 31 % kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Lukioikäisistä 29,5 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 30,0 % on tätä mieltä. Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten mukaan lähes kolmannes yläkouluikäisistä ja toisen asteen opiskelijoista kokee, ettei heidän asuinalueellaan ole tarpeeksi oleskelutiloja nuorille. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi kokee yläkoululaisista 21,0 %, lukiolaisista 22,8 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 28,6 %.

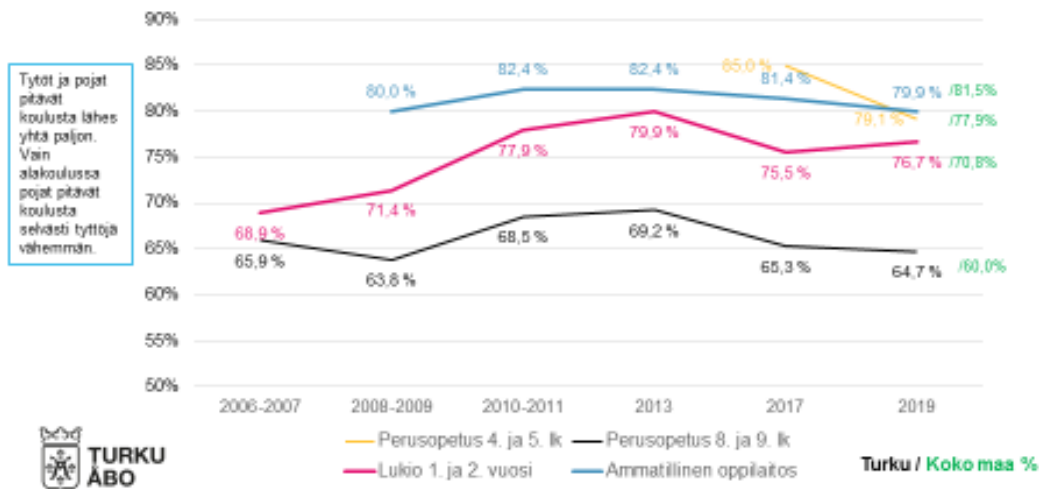
Koulu, oppiminen ja hyvinvoinnin tukeminen

Turussa koulunkäynnistä pidetään koulunkäynnistä enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Perusopetuksen laatukyselyn tulosten mukaan 1.–4. luokkien oppilaat ovat hyvin koulumyönteisiä; yli 80 prosenttia sanoo viihtyvänsä koulussa erittäin tai melko hyvin. 1.–4.-luokkalaiset kertovat saavansa tarvitessaan koulussa apua, kokevat koulun sisätilat turvallisiksi sekä opettajan ja vanhempien yhteistyön toimivaksi.

Luokkien 5.–9. oppilaat suhtautuvat kouluun myös melko myönteisesti, mutta kuitenkin tunnetusti pienempiä koululaisia kriittisemmin. 5.–9.-luokkalaisista 70 prosenttia vastaa viihtyvänsä koulussa erittäin tai melko hyvin. He kokevat koulun turvallisiksi ja oppituntien ryhmäkoot sopiviksi.

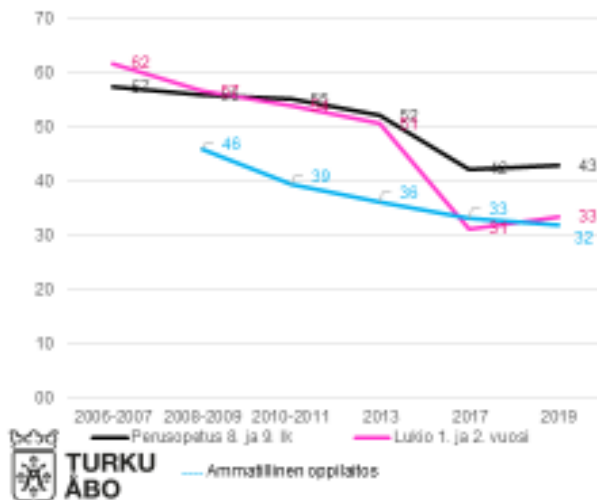
Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Turussa 8.–9. luokan oppilaista 64,7 % (koko maassa 60,0 %) pitää koulunkäynnistä. Lukioikäisistä 76,7 % (koko maassa 70,8 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 79,9 % (koko maassa 81,5 %) pitää koulunkäynnistä.

Pitää koulunkäynnistä, %

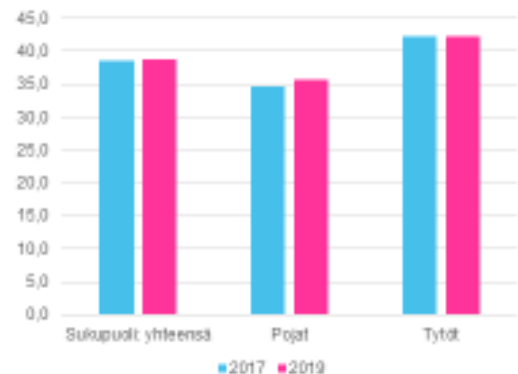

Oppilaiden kohtaamisessa on kuitenkin vielä selvästi kehitettävää koko maassa. Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten runsas kolmannes lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kokee, etteivät opettajat ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista. 8.–9. luokan oppilaista osuus on 42,7 %, mikä on samansuuntainen tulos koko maan lukeman (41,7 %) kanssa. Alakoulun 4.–5.-luokkalaisista alle 40 % kokevat, että opettajat ovat usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu.

Opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista, %

Opettajat usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu, 4-5. lk %

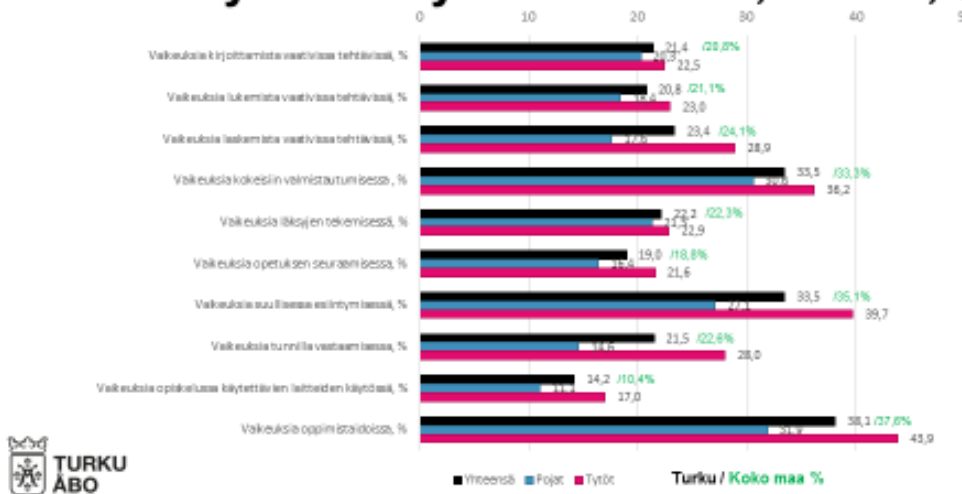

Perusopetuksen laatukyselyn 2019 mukaan 5.–9. luokan oppilaat arvioivat mahdollisuutensa osallistua koulun toimintaan melko vähäisiksi. Väittämän ”Minulla on mahdollisuus osallistua lukuvuoden suunnitteluun” keskiarvoksi tuli 2,3 (skaala 1-4). 1.–4. luokan oppilaiden kohdalla väittämän ”Opettaja kysyy oppilailta, millaisia asioita (esim. retkiä, kerhoja, juhlia, tapahtumia) he koulutyöhön toivovat” keskiarvoksi saatiin 3,2 (skaala 1-4).

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan oppilaiden itse kokemat oppimisvaikeudet kymmenkertaistuvat Turussa kuten valtakunnallisestikin alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Peruskoulun 4.–5. luokan oppi-

laista 2,2 % kokee, että heillä on paljon vaikeuksia lukemisessa, laskemisessa tai kirjoittamisessa. Yläkoulun 8.–9. luokan oppilaista viidennes kokee vaikeuksia kirjoittamista, lukemista tai laskemista vaativissa tehtävissä. Peruskoulun 8.–9. luokan oppilaat kokevat eniten vaikeuksia oppimistaidoissa (38,1 %), suullisessa esiintymisessä (33,5 %) ja kokeisiin valmistautumisessa (33,5 %). Vähiten vaikeuksia koetaan opiskelussa käytettävien laitteiden käytössä (14,2 %).

Koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet, 8.-9. lk, %

Turun peruskouluissa on tällä hetkellä (8/2019) tehostetun tuen⁷ oppilaita 1643 ja erityisen tuen⁸ oppilaita 1655. Turun erityisessä tuessa opiskelevien oppilaiden määrä nousee vuosi vuodelta. Tänä vuonna perusopetuksessa opiskelevista oppilaista 13,4 % oli erityisessä tuessa. Vertailulukuna Tampere, jossa vastaava määrä on 5,9 %. Oulussa ollaan noin 5 % tietämällä, Helsingissä 10–11 % kohdalla ja Espoossa noin 9 %:ssa, Vantaan luku 9,8 % ja Jyväskylä 4,9 %. (Tiedot 2018 ja 2019 Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen)

Laskentapäivänä 20.9.2019 Turun esiopetuksessa oli tehostetun tuen lapsia 118 ja erityisen tuen lapsia 54, mikä tarkoittaa prosentuaalisesti 7,06% ja 3,23% kaikista esiopetuksessa olevista lapsista.

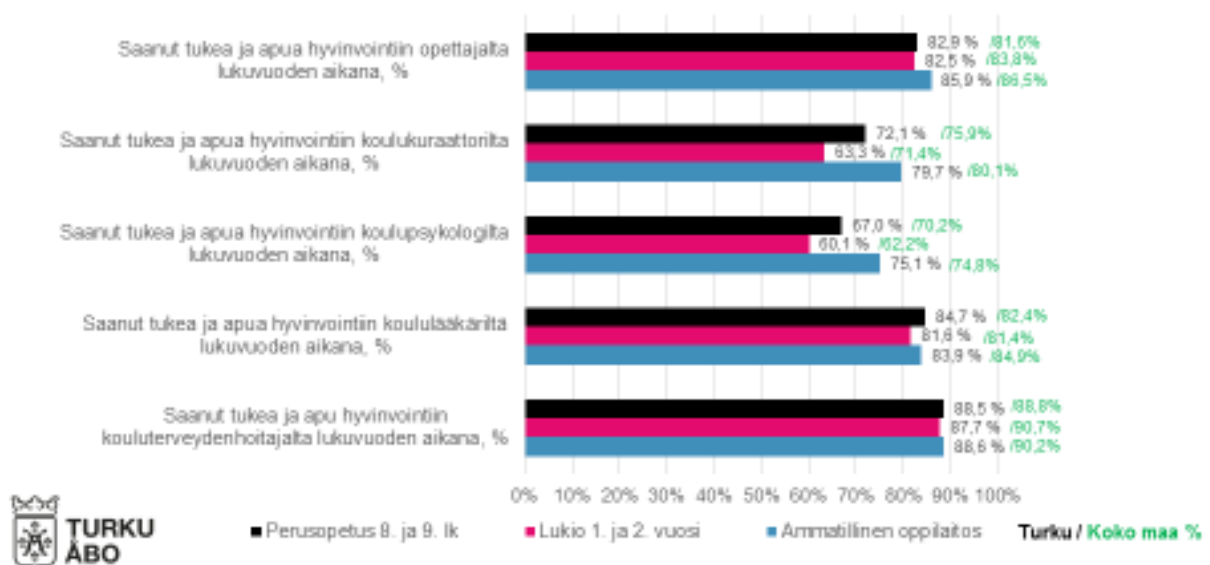
Kouluterveyskyselyyn 2019 tuloksissa on raportoitu vastaajien kokemuksia opiskeluhoollon palveluihin pääsystä. Suurin osa nuorista pitää kouluterveydenhuoltoon pääsyä helppona. Kouluterveyskyselyssä kysyttiin kuinka helppoa kouluterveydenhoitajalle on päästä muuhun kuin terveystarkastukseen. 69,6 % yläkoululaisista kokee pääsyn helpoksi muuhun kuin terveystarkastukseen ja lukiolaisista 80,1 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 76,8 %. Koululääkärin vastaanotolle helpoksi pääsyn kokee noin 70 % yläkouluikäisistä ja sitä vanhemmista. Koulukuraattorin luokse helpoksi pääsyn kokee yläkoululaisista 72,2 %, lukiolaisista 76,2 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 68,7 %. Koulupsykologin vastaanotolle helpoksi pääsyn kokee yläkoululaisista 63,8 %, lukiolaisista 67,9 % ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista 65,5 % vuonna 2019.

Nuoret myös kokevat saavansa apua oppilashuollosta. Kouluterveyskyselyyn 2019 mukaan turkulaisista 8.–9. luokan tukea hakeneista oppilaista 88,5 % on saanut tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta. Lukioikäisistä 87,7 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 88,6 % on saanut kouluterveydenhoitajalta tukea ja apua. Koululääkäriltä yläkouluikäisistä on saanut tukea 84,7 %, lukioikäisistä 81,6 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 83,9 %. Koulupsykologilta saatu tuki ja apu koetaan huomattavasti vähäisemmäksi sekä Turussa että koko maassa: yläkouluikäisistä 67,0 % (koko maa 70,2 %), lukioikäisistä 60,1 % (koko maa 62,2 %) ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 75,1 % (koko maa 74,8 %) tukea koulupsykologilta tarvinneista koki saaneensa tukea ja apua koulupsykologilta.

⁷ Tehostettu tuki on oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Tehostetun tuen muotoja ovat mm. joustavat opetusjärjestelyt, eriyttäminen, oppilaanohjaus, tehostettu oppilashuollollinen tuki, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, koulunkäyntiavustus, tarvittavat apuvälineet sekä ohjaus- ja tukipalvelut. Tarvittaessa pidempikestoista ja laajempaa tukea, voidaan hakea erityisen tuen päätöstä.

⁸ Erityistä tukea ovat mm. opiskelu yleisopetuksen ryhmään integroituna, opiskelu alueellisella erityisluokalla sekä opiskelu erityiskoulussa tai sairaalakoulussa.

Saanut tukea ja apua hyvinvointiin, %

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan 4.–5. luokan oppilaista 10,7 % on käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, 6,0 % on käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana. Esiopetuksen kohdalla Turussa ei ole ollut saatavilla perustoimintaan resursoituja oppilashuollon palveluja (kuraattorit ja psykologit). 1.8.2019-31.7.2020 on varhaiskasvatuksessa käynnissä opetushallituksen erillisrahoituksen turvin hanke, jossa luodaan kuraattoritoiminnan mallia mm. esiopetukseen.